

Közjavak

A kormányzat kihívásai a mai piacgazdaságban

V. évf.

1. szám

2019. január - március

Az MTA-DE Köszolgáltatási Kutatócsoport tudományos folyóirata

A SZÁM TARTALMA

Állam és mások

Monok Tamás: A holdingtársaságok adóalanyisága a hozzáadottérték-adó rendszerében

Soltész Péter Ádám: A felsőoktatás finanszírozásának lehetséges alternatívája: a Corvinus-modell

Széles Krisztina: Újabb mérföldkő a lengyel bírósági reform ügyében

Lovas Dóra: A villamosenergia-piac reformja

Nagy Evelin Éva: A kormányok feladata megoldani a „szemét-problémát”?

Hírösszefoglalók

IMPRESSZUM

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Bartha Ildikó

SZERKESZTI A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Bartha Ildikó (szerkesztő)
Bordás Péter (szerkesztő)
Horváth M. Tamás (a Szerkesztőbizottság elnöke)

KIADJA:

MTA-DE Közzolgáltatási Kutatócsoport
Kiadásért felelős: Horváth M. Tamás, kutatócsoport-vezető

4028 Debrecen, Kassai út 26.
Levelezési cím: 4002 Debrecen, Pf. 400.
Tel/FAX: (52) 512-701/77119
E-mail: kozszolg.kut@law.unideb.hu
Blog oldal: kozjavak.hu

Megjelenik negyedévente

ISSN 2498-7190

© 2019 MTA-DE Közzolgáltatási Kutatócsoport.

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a szerzők írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható. Idézni, szöveges tartalmat átvenni csak a forrásra való hivatkozással szabad.

TARTALOMJEGYZÉK

ÁLLAM ÉS MÁSOK

<i>A holdingtársaságok adóalanyisága a hozzáadottérték-adó rendszerében</i>	3
<i>A felsőoktatás finanszírozásának lehetséges alternatívája: a Corvinus-modell</i>	9
<i>Újabb mérőföldkő a lengyel bírósági reform ügyében</i>	19
<i>A villamosenergia-piac reformja. Tiszta energia minden európainak</i>	23
<i>A kormányok feladata megoldani a „szemét-problémát”</i>	28

HÍRÖSSZEFOGLALÓK

<i>2019-ben jön az "áram-Uber"?</i>	33
<i>Brexit honnan hová?</i>	35
<i>Hol tart a nemzeti hulladékgazdálkodás?</i>	39
<i>Budapestre költözik a Nemzetközi Beruházási Bank</i>	41
<i>Döntött az AB: az EU nem írhatja felül az alaptörvény-értelmezését</i>	43
<i>Elfogadták a vagyonkezelő alapítványok létrehozásáról szóló törvényjavaslatot</i>	44
<i>Szerzőink figyelmébe</i>	46

A HOLDINGTÁRSASÁGOK ADÓALANYISÁGA A HOZZÁADOTTÉRTÉK-ADÓ RENDSZERÉBEN*

Monok Tamás¹

A nemzetközi jog és gazdasági jog területén széles körben elfogadott elvi meghatározás szerint a holdingtársaság olyan társaság, amelynek gazdasági célja tartós részesedés szerzése egy vagy több jogilag önálló társaságban. A holdingok vagyongazdálkodó társaságok, amelyek a tulajdonukban álló gazdasági szervezetek csoportja fölött irányító és ellenőrző tevékenységet végeznek, oly módon, hogy leányvállalataik részvényeinek, üzletrészeinek ellenőrzésre jogot biztosító többségét birtokolják.²

A holding, mint működési forma, hazai viszonylatban is gyakran előforduló entitás. Elsősorban az önkormányzatok vagyongazdálkodását végző szervezetek formájában,³ másodsorban pedig a közműszolgáltatás szektorában⁴ jelennek meg.

Jelen tanulmány problémafelvetése, hogy egy holdingtársaság tekinthető-e adóalannak a hozzáadottérték-adó rendszerében? Ezen felvetés azért lényeges, mert ha nem minősül adóalannak, abban az esetben nem gyakorolhatja az adólevonás jogát, így jelentős többletköltségei keletkezhetnek a működés során. Másrészről pedig, ha fenn is állnak az adóalannak feltételei, és ennek következtében megnyílik az adólevonás lehetősége, akkor ezt a jogát részben vagy egészében gyakorolhatja? Az alábbiakban ezekre a kérdésekre kívánok választ adni, az Európai Unió Bírósága (továbbiakban: Bíróság) gyakorlatának, továbbá a vonatkozó uniós jogi aktusok és hazai jogszabályok elemzésével és értelmezésével.

1. Jogi háttér

Az Európai Unió közös hozzáadottérték-adó rendszeréről a Tanács 2006/112/EK irányelve (továbbiakban: HÉA irányelv) rendelkezik, melynek hazai implementációja az általános forgalmi adóról szóló 2007. évi CXXVII. törvény (továbbiakban: áfatörvény).

* DOI 10.21867/KJK/2019.1.1.

¹Dr. Monok Tamás, jogász, MKVKOK adótanácsadó hallgató

²Juhász Péter: Mikor áfaalany a holding? Példák, jogesetek. forrás: https://adozona.hu/afa/Mikor_afaalany_a_holding_Peldak_birosagi_es_U971XT (letöltés dátuma: 2019. február 8.)

³Például Budapest, Debrecen, Miskolc, Hajdúböszörmény.

⁴Például a Nemzeti Közművek, EON, MVM stb.

Mind a HÉA irányelv, mind pedig az áfatörvény alapján, adóalanynak minősül az a jogképes személy vagy szervezet, aki, vagy amely saját neve alatt gazdasági tevékenységet folytat, tekintet nélkül annak helyére, céljára és eredményére.⁵ Ebből következik, hogy értelmezésre szorul a gazdasági tevékenység fogalma is, mely a következőképpen határozható meg: valamely tevékenység üzletszerű, illetőleg tartós vagy rendszeres jelleggel történő folytatása, amennyiben az ellenérték elérésére irányul, vagy azt eredményezi, és annak végzése független formában történik.⁶ Gazdasági tevékenységnek minősül különösen a materiális vagy immateriális javak tartós bevétel elérése érdekében történő hasznosítása.⁷

Az adólevonási jog lényege úgy ragadható meg, hogy egy adóalany, más adóalanyok által rá áthárított adó összegét, levonhatja a saját maga által fizetendő adó összegéből. Ez a rendszer arra irányul, hogy a vállalkozót teljes egészében mentesítse a gazdasági tevékenysége kapcsán fizetendő vagy megfizetett hozzáadottérték-adó terhe alól, így valamennyi gazdasági tevékenység adóterhét illetően biztosítja a semlegességet, függetlenül azok céljától és eredményétől.⁸ Az adóalanyok ezen joga, hogy az általuk fizetendő hozzáadottérték-adóból levonják az általuk beszerezett árukat és igénybe vett szolgáltatásokat terhelő előzetesen felszámított adót, az uniós szabályozás által bevezetett közös hozzáadottérték-adó rendszer egyik alapelvét képezi.⁹

Magának a holdingnak a fogalmi szintű definiálása nem egyszerű feladat. Ahogy az a bevezetésben is említésre került, egységes, jogi definíció nem áll a rendelkezésünkre, mindazonáltal a Bíróság gyakorlatának figyelembevételével, egy olyan irányvonal látszik körvonalazódni, mely segítséget nyújthat a holdingtársaságok hozzáadottérték-adó rendszerbeli megítéléséhez. Ezen irányvonalat követve, alapvetően két fajtájú holdingtársaság között tehetünk különbséget. Az első típus a passzív holding, amelynek egyedüli célja, hogy más társaságokban részesedést szerezzen anélkül, hogy ezen vállalkozások irányításába közvetlenül vagy közvetve beavatkozna, kivéve azon jogok révén, amelyeket e holdingtársaság részvényesi vagy tagi minőségben birtokol.¹⁰ A második típus pedig az aktív holding, amikor a részesedés együtt jár a részesedésszerzéssel érintett társaságok irányításában az azon jogokon túlmenően való közvetlen vagy közvetett részvétellel, amelyek a részesedéssel rendelkezőt részvényesi vagy tagi minőségében megilletik.¹¹ Látható, hogy a

⁵ HÉA irányelv 9. cikk (1), áfatörvény 5.§ (1)

⁶ Áfa-törvény 6. § (1)

⁷ HÉA irányelv 9. cikk (1)

⁸ C-516/14 39. pont

⁹ C-18/13 23. pont, C-285/11 25. pont, C-516/14 37. pont

¹⁰ C-108/14 és C-109/14 18. pont, C-496/11 31. pont

¹¹ C-496/11 33. pont, C-28/16 32. pont, C-108/14 és C-109/14 20. pont

különbségtétel abban gyökerezik, hogy a részesedést szerző holdingtársaság részt vesz-e a leányvállalatai irányításában, avagy nem.

A részletes jogi elemzést megelőzően, azonban néhány gyakorlatban is megjelenő tevékenységet szeretnék ismertetni, melyek jellemzően a holdingtársaságok tevékenységi körébe tartoznak. Aktív holding esetén a leányvállalatok működésének szakmai oldala továbbra is önálló, ugyanakkor a holdingtársaság munkaszervezete biztosítja a tagvállalatok részére - általában szerződéses jogviszony keretein belül - például a könyvelési, bérszámfejtési, társadalombiztosítási, pénzügyi, beszerzési, jogi, számviteli, adózási, közbeszerzési, munkaügyi, informatikai és egyéb hasonló szolgáltatásokat.¹² Ez a rendszer egyfelől tehermentesíti a leányvállalatokat az olyan tevékenységek alól, melyek nem tartoznak a kifejezett szakmai feladataik közé, így például ha a tagvállalatok között valamely társaság egy adott város tömegközlekedésének a felelőse,¹³ nekik csak a közlekedési szolgáltatás zavartalan és biztonságos nyújtására kell törekednie, az egyéb - korábban említett - feladataikat pedig a holdingtársaság végzi.

Passzív holding esetén, viszont a szakmai feladatok ellátása mellett, a tagvállalatok feladata azon tevékenységek ellátása is, melyeket az aktív holding esetében láthattunk. Ebben az esetben a passzív holding csak részesedik az esetleges osztalékból, és a tagsága után járó jogokat - különösen a legfőbb szervben történő szavazás jogát – gyakorolja.

A továbbiakban ezen elhatárolás mentén kívánom bemutatni az adóalanyiság kérdését.

2. Passzív holding

A Bíróság állandó ítélezési gyakorlata¹⁴ alapján, más vállalkozásokban pénzügyi részesedés egyszerű birtoklása önmagában nem minősül materiális javak bevétel elérése érdekében történő tartós hasznosításának,¹⁵ azaz nem merül ki a gazdasági tevékenység fogalma, amiből következik, hogy a passzív holding tevékenysége nem keletkeztet adóalanyiságot. Tovább elemezve a fenti állítást az látható hogy ilyen esetben a holdingtársaság bevétele (osztalék) pusztán abból a tényből keletkezik, hogy részesedéssel rendelkezik a leányvállalataiban. Az osztalék, pedig a részesedés birtoklásának egyszerű következménye.

Az adólevonási jog tekintetében emlékeznünk kell, hogy ez a lehetőség csak a gazdasági tevékenységet folytató adóalanyok számára áll nyitva, jelen esetben

¹² <http://hbholding.hu/mi-is-az-a-holding> (letöltés dátuma: 2019. február 8.)

¹³ Például: Debrecen és Miskolc.

¹⁴ C-108/14 és C-109/14 19. pont, C-496/11 32. pont

¹⁵ HÉA irányelv 9. cikk (1)

pedig egyik feltétel se teljesül. Más szemszögből vizsgálva, pedig úgy írhatjuk le ezt a folyamatot, hogy mivel a passzív holding nem folytat olyan hozzáadottérték-adó köteles tevékenységet, amihez hozzárendelhetőek lennének a beszerzései, így HÉA irányelv alkalmazási hatályában¹⁶ meghatározott feltételek - termékértékesítés, szolgáltatásnyújtás - hiányában, nem keletkezik levonható hozzáadottérték-adó.

3. Aktív holding

Láthattuk, hogy a passzív holding működése a HÉA hatályán kívül eső tevékenység, azonban az aktív holding tekintetében más feltételrendszerrel állunk szemben, ugyanis az aktív holdingtársaságnak a leányvállalatai - amelyekben részesedéssel rendelkeznek - irányításában való részvétele gazdasági tevékenységként is értelmezhető,¹⁷ így adóalanyiságot keletkeztethet.

Az irányításban való részvétel főszabály szerint annyiban értelmezhető gazdasági tevékenységként, és keletkeztet adóalanyiságot, amennyiben az meghatározott hozzáadottérték-adó köteles ügylet teljesítésében nyilvánul meg. A hangsúly ebben az esetben a meghatározott ügylet kritériumon van, melyek a Bíróság álláspontja szerint, az irányítással összefüggésbe hozható, adminisztratív, pénzügyi, kereskedelmi és technikai szolgáltatások nyújtásával valósulhatnak meg.¹⁸

A főszabály alól azonban mindig van kivétel, így a Bíróság további iránymutatásokat ad a holdingtársaság és a leányvállalatai közötti kapcsolatok gazdasági tevékenységként történő értelmezéséhez, mely szerint, három csoportot különböztethetünk meg.

Az első csoportba az az esetkör tartozik, amikor is a holdingtársaság nem részesül díjazásban - a leányvállalatoktól - a csoport tevékenységeinek központi menedzseléséért, így ez a tevékenység bevétel¹⁹ (az áfatörvény szóhasználatával: ellenérték²⁰) hiányában nem minősülhet gazdasági tevékenységnek, tehát nem keletkeztet adóalanyiságot.²¹ Adóalanyiság hiányában pedig nem élhet levonási joggal általa megfizetett hozzáadottérték-adó tekintetében, mivel az általa nyújtott irányítási szolgáltatások olyan ügyletekhez kapcsolódnak, amelyek nem tartoznak a HÉA irányelv hatálya alá.²²

¹⁶ HÉA irányelv 2. cikk (1)

¹⁷ C-496/11 34. pont

¹⁸ C-108/14 és C-109/14 21. pont, C-496/11 33. pont

¹⁹ HÉA irányelv 9. cikk (1)

²⁰ Áfa-törvény 6. § (1) és 259. § 6. pont

²¹ C-28/16 32. pont 35. pont

²² C-28/16 32. pont 37. pont

A második csoportba tartozó tényállás alapján, a holdingtársaság díjazásban részesül az irányítási tevékenységért a vállalatcsoport tagjaitól, mely tevékenység kimerítheti a gazdasági tevékenység fogalmát. Olyan esetekben, amikor a holdingtársaság irányítási tevékenysége a korábban említett, hozzáadottérték-adó köteles adminisztratív, pénzügyi, kereskedelmi és technikai szolgáltatások nyújtásával valósul meg²³, és e szolgáltatások ellenértékét továbbszámlázza a leányvállalatainak, úgy ez a magatartás már ellenérték fejében történő szolgáltatásnyújtásnak, azaz gazdasági tevékenységnek minősül.²⁴ Ezen feltételek bekövetkezése esetén láthatjuk, hogy fennáll az adóalanyiség, tehát a HÉA irányelv hatálya alá tartozó ügyletről beszélhetünk, és mint ilyen ügylet, olyan tevékenységekhez kapcsolódik, amelyek gazdasági jellegüknel fogva megnyitják a lehetőséget az adólevonási jog gyakorlására.

A teljesség igénye végett látnunk kell, hogy amennyiben a holdingtársaság nem számlázza tovább a nyújtott szolgáltatásokat a leányvállalatai számára,²⁵ úgy az a HÉA irányelv hatályán kívül eső tevékenység, és a korábban említett első csoport szerinti szabályok alkalmazandók reá.

A harmadik csoport az előző két esetkör fúziójaként definiálható. Ez az eset akkor áll fent, amikor a termékeket és a szolgáltatásokat a leányvállalatok egyidejűleg levonási jogot keletkeztető gazdasági tevékenységek és levonási jogot nem keletkeztető gazdasági tevékenységek végzéséhez használják fel, azaz olyan termékeket és a szolgáltatásokat vesznek igénybe, amelyek felhasználása vegyes.²⁶ Ilyen esetben az előzetesen megfizetett hozzáadottérték-adó összegeknek a HÉA irányelv értelmében vett gazdasági tevékenységek és a nem gazdasági tevékenységek közötti megosztására vonatkozó módszerek és feltételek meghatározása a tagállamok mérlegelési jogkörébe tartozik.²⁷

Mivel tagállami mérlegelési jogkörrel állunk szemben, említést kell tenni a hazai megoldásról is, mely ilyen esetben alkalmazandó. Ilyenkor az áfatörvényben meghatározott áfa arányosítás jogintézménye²⁸ az irányadó, mely lényegében úgy foglalható össze, hogy amennyiben az adóalany egyaránt teljesít adólevonásra jogosító termékértékesítést és szolgáltatásnyújtást, továbbá arra nem jogosító termékértékesítést és szolgáltatásnyújtást is az előzetesen felszámított adó (HÉA) kizárólag az adólevonásra jogosító termékértékesítésének, szolgáltatásnyújtásának betudható részében vonható le. Ezen mechanizmusra különböző számítási módokat határoz meg az áfatörvény, de ezek nem képezik jelen cikk vizsgálati tárgyát. Azt azonban tisztán kell látni,

²³ C-108/14 és C-109/14 21. pont, C-496/11 33. pont

²⁴ C-516/14 48. pont, C-28/16 44. pont

²⁵ C-28/16 44. pont

²⁶ C-108/14 és C-109/14 26. pont, C-496/11 40. pont

²⁷ C-496/11 42. pont, C-108/14 és C-109/14 27. pont

²⁸ Áfa-törvény 123. §

hogy hazai viszonylatban – mint ahogy valamennyi tagállamban is, a közös hozzáadottérték-adó rendszer okán - az adólevonásra nem jogosító tevékenység végzése érdekében felmerült költségek előzetesen felszámított hozzáadottérték-adója nem vonható le, mindazonáltal az adólevonásra jogosító tevékenység végzése érdekében felmerült költségek előzetesen felszámított hozzáadottérték-adója főszabály szerint levonható.

Láthattuk, hogy a holdingtársaságok esetén egy igen összetett szabályrendszerrel állunk szemben, melyben először nehéznek tűnik az eligazodás. Ennek okán összefoglalva elmondhatjuk, hogy passzív holdingtársaságok semmilyen esetben nem rendelkeznek adóalanyisággal, az aktív holdingok vonatkozásában pedig a működésük összes körülményének a figyelembevételével állapítható meg az adóalanyiség megléte. Amennyiben az aktív holdingtársaságok részt vesznek a leányvállalataik irányításában, és azok hozzáadottérték-adó köteles tevékenységet végeznek, úgy a cikkben leírt egyéb feltételek teljesülése esetén adóalanynak minősülnek és teljes egészében gyakorolhatják az adólevonás jogát. Az utolsó esetkörben pedig, amikor a leányvállalatok a holdingtársaság által nyújtott szolgáltatásokat levonási jogot keletkeztető, és levonási jogot nem keletkeztető tevékenységeikhez egyaránt felhasználják, úgy a hozzáadottérték-adó arányosításának van helye.

Források jegyzéke:

- A Tanács 2006/112/EK irányelve a közös hozzáadottértékadó-rendszerről
- 2007. évi CXXVII. törvény az általános forgalmi adóról
- C-496/11 – 2012. szeptember 6-i Portugal Telecom ítélet
- C-285/11 - 2012. december 6-i Bonik ítélet
- C-18/13 - 2014. február 13-i Maks Pen ítélet
- C-108/14 és C-109/14 - 2015. július 16-i Larentia + Minerva és Marenave Schiffahrt ítélet
- C-516/14 - 2016. szeptember 15-i Barlis 06 - Investimentos Imobiliários e Turísticos ítélet
- C-28/16 - 2017. január 12-i MVM Magyar Villamos Művek Zrt. ítélet
- Juhász Péter: Mikor áfaalany a holding? Példák, jogesetek. Forrás: https://adozona.hu/afa/Mikor_afaalany_a_holding_Peldak_birosagi
- <http://hbholding.hu/mi-is-az-a-holding>

A FELSŐOKTATÁS FINANSZÍROZÁSÁNAK LEHETSÉGES ALTERNATÍVÁJA: A CORVINUS-MODELL*

Soltész Péter Ádám¹

A hazai felsőoktatás finanszírozásának kérdésköre igen aktuális téma,² az elmúlt időszak sajtóorgánuma több alkalommal foglalkozott arra, hogy a kormány az egyik magyarországi egyetem finanszírozását jelentősen át kívánja alakítani. Ezzel kapcsolatban felmerültek olyan javaslatok is, hogy ezen új finanszírozási módot a teljes magyar felsőoktatásra ki lehetne terjeszteni. A reform lényege abban állna, hogy a felsőoktatás finanszírozását egyre inkább piaci alapúvá tennék és csökkentenék az állami támogatását arányát.³ Jelen bejegyzés keretei között azt vizsgálom, hogy mi is az az úgynevezett Corvinus-modell, majd azt, hogy a jelenlegi felsőoktatás-ffinanszírozásban a tandíj, mint piaci alapú bevétel milyen szerepet tölt be. Végezetül egy rövid kitekintés erejéig a jogász képzés finanszírozását, hallgatói összetételének változását vizsgálom, tekintettel a fenti kérdéskörre.

1. Mi is az a Corvinus-modell?

A Corvinus-modell lényege, hogy a Budapesti Corvinus Egyetem működtetését 2019. július elsejétől egy állami alapítású alapítvány veszi át.⁴ Az alapítvány nem közalapítvány lesz - hiszen ilyen létrehozni már nem lehet a hatályos jogszabályok szerint -, hanem olyan alapítvány, amelyet ugyan az állam hoz létre közcélból, de piaci szereplők is megjelenhetnek benne. A változtatás indoka, hogy a BCE jelenleg költségvetési szervként működik, melyre az államháztartási törvény (Áht.) szabályai vonatkoznak, mely a kormány szerint

* DOI 10.21867/KjK/2019.1.2.

¹Soltész Péter Ádám, joghallgató, DE ÁJK

² Bordás Péter (2018): A felsőoktatás költségvetési finanszírozásának új irányai. *KÖZJAVAK*, IV. évf., 2018/2. szám, 43-49.

³<https://merce.hu/2018/10/10/a-corvinus-modell-sem-az-igazsagossagot-sem-a-kozjot-nem-szolgaltatja/> (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

⁴ „Az ötletet Finnországból vették, ahol az egyetemek egy része állami fenntartású, más egyetemeknek viszont korábban az állam azt javasolta: ha egyesülnek, racionalizálják működésüket, szabadabb, alapítványi formában működhetnek. Ilyen például a finnországi műszaki, közgazdasági- és iparművészeti egyetemek és főiskolák egyesülésével létrejött Aalto Egyetem, amely jelentős piaci forrásokhoz jutott és most a nemzetközi versenyben igyekszik megállni a helyét.”

https://index.hu/belfold/2018/10/09/budapesti_corvinus_egyetem_alapitvany_felsooktatasi_k_f_vallat_kutatas_palkovics_laszlo/ (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

nem teszi lehetővé a kellően rugalmas működést és a vállalati források hatékony bevonását.⁵ Az alapítványi forma viszont megteremtené mindezek lehetőségét.⁶ A reformmal az egyetem irányítása is megváltozik. Az alapítvány létrejöttét követően az egyetem rektora és kancellárja a fenntartó alapítvány kuratóriumának lesz majd felelős. E kuratóriumban egy idő után magán szereplők is megjelenhetnek.⁷

A változás az egyetemi dolgozók jogállására is kihat. Az átalakulást követően a dolgozók már nem közalkalmazottak, hanem gazdasági munkavállalók lesznek, akik jogviszonyára már nem a Kjt., hanem az Mt. vonatkozik. A jogviszonyváltozásnak pedig az az indoka, hogy Mt. rugalmasabb a Kjt.-nél, kevesebb benne a kógens szabályozás, emiatt az egyetemen dolgozók jogviszonyát is könnyebb lesz létrehozni és megszüntetni. A másik ok, hogy a gazdasági munkaviszony létesítése esetén a felek szabadon állapodhatnak meg a munkavállaló munkabéréről⁸, szemben a Kjt.-vel, ahol a közalkalmazott illetményét a bértábla határozza meg. A gazdasági munkaviszony tehát lehetővé teszi azt, hogy a felek akár magasabb vagy épp alacsonyabb munkabérben állapodjanak meg, mint amekkora illetmény járna a közalkalmazotti bértábla alapján. A módosítás indokolása szerint a magasabb fizetés pedig lehetővé tenné, hogy a legjobb szakemberek oktassanak az egyetemen.⁹

A hallgatók finanszírozását is érintené a változás. A jelenlegi 60 %-os állami ösztöndíjas és 40 %-os költségtérítéssel hallgatói arányt meg szeretnék fordítani az utóbbi javára. Emiatt már állami finanszírozású helyeket nem fognak meghirdetni az egyetemen, hanem helyette saját ösztöndíjat hoznak létre azok számára, akik jó eredményt érnek el és szociálisan rászorultak.¹⁰

A tandíj, illetve az esetleges vállalati források bevonása mellett azonban az állam továbbra is részt vesz majd az egyetem működtetésében: az állam részvénytársaságain keresztül jelentős vagyont fog juttatni az alapítványnak. Ezt az összeget az egyetem működtetésére és fejlesztésére lehet felhasználni a tervek szerint.¹¹

Az előzőekben ismertetett Corvinus-modellt a kormány egy kísérleti projektnek szánja. Azt viszont nem lehet tudni, hogy az innovációs és technológiai miniszter szavai alapján valóban kiterjesztik-e a modell alkalmazását a teljes magyar felsőoktatásra – ez a jövő kérdése.¹² Egyes lapértékelések szerint az nem valószínű, hogy általános lesz az alkalmazása, mint inkább arra lehet számítani, hogy az egyetemek létrehozzák saját működési szervezetüket, mely valamilyen gazdasági társaság lehet.¹³

A Corvinus-modell lényege összefoglalva tehát az, hogy az alapítványi forma által az egyetem működését hatékonyabbá, rugalmasabbá tegyék és a

5

https://index.hu/belfold/2018/10/09/budapesti_corvinus_egyetem_alapitvany_felsooktatás_k_f_va llalat_kutatas_palkovics_laszlo/ (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

finanszírozásába több piaci forrást vonjanak be. Ez származhat egyrészt vállalatoktól, másrészt abból, hogy növelik a költségtérítést fizető hallgatók számát.

2. A költségtérítéses képzés bevezetésének hatása

A tanulmány második részében azt a kérdést vizsgálom, hogy milyen hatással volt a felsőoktatásra a költségtérítéses finanszírozású képzések bevezetése. Először arra fókuszálok, hogy mennyit változott az államilag támogatott és az önköltséges képzésben részt vevő hallgatók aránya az elmúlt időkben. Ennek vizsgálatához az elmúlt két évtizedből négy tanévet választottam ki, melyek a 2001/2002, 2006/2007, 2012/2013 és a 2017/2018.

2.1 Felsőoktatásban részt vevők száma finanszírozási forma szerint

Az Oktatási Hivatal statisztikai adatai alapján 2001-ben az összes felsőoktatásban résztvevő hallgató 55,01%-a, 2006-ban 52,55%-a, 2012-ben 57,39%-a még 2018-ban 57,90%-a vett részt államilag támogatott képzési formában. Az adatokból az állapítható meg, hogy nem csökkent, hanem nőtt a felsőoktatásban az államilag támogatott hallgatók aránya az önköltséges képzésben résztvevőkhöz képest. Ennek egyik oka, hogy az önköltséges képzésben részt vevők száma ennél nagyobb mértékben esett vissza. Magyarul a felsőoktatásban résztvevők száma egészében csökkent. Ezt szemlélteti a következő 1. számú táblázat. Másrészt meg kell említeni azt is, hogy az egyes intézmények, tudományterületek és szakok között jelentős átrendeződés indult meg, míg egyes szakok „kegyvesztettek” lettek, addig más „hiány” szakok esetében növekedett az államilag támogatott helyek száma.

7

https://index.hu/belfold/2018/10/09/budapesti_corvinus_egyetem_alapitvany_felsooktatasi_kutatas_palkovics_laszlo/ (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

⁸ Ennek egyetlen korlátja, hogy a munkabér nem lehet kevesebb, mint a kormány által meghatározott kötelező legkisebb munkabér és a garantált bérminimum összege.

⁹ https://mandiner.hu/cikk/20180831_felsooktatasi_piac_riport (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

¹⁰ www.atv.hu/belfold/20181008-minden-harmadik-fiatal-kiszorulhat-a-felsooktatasi-bol-ha-a-corvinus-mintajara-alakitjak-at-a-felsooktatasi (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

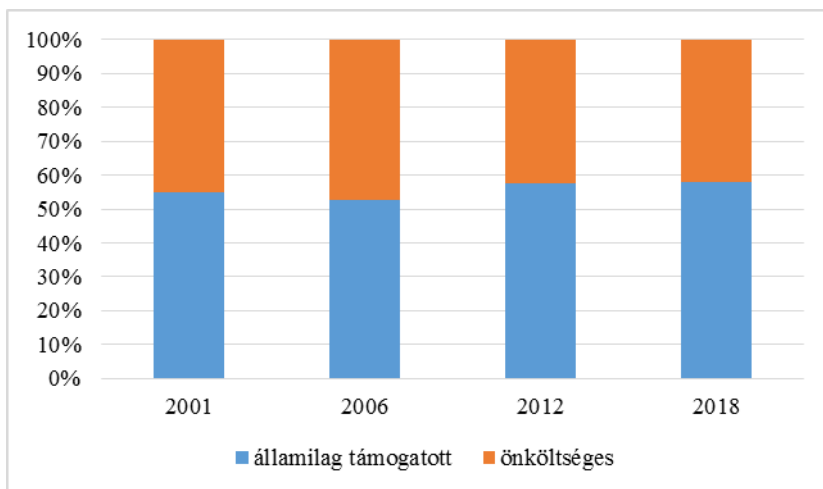
¹¹ https://index.hu/belfold/2018/10/09/budapesti_corvinus_egyetem_alapitvany_felsooktatasi_kutatas_palkovics_laszlo/ (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

¹² https://index.hu/belfold/2018/10/09/budapesti_corvinus_egyetem_alapitvany_felsooktatasi_kutatas_palkovics_laszlo/ (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

¹³ https://hvg.hu/itthon/20181009_egyetemek_allam_fenntartasi_atalakulas_zrt_kft_alapitvany_palkovics_laszlo_corvinus_felsooktatasi (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

1. ábra

Az államilag támogatott és az önköltséges hallgatók aránya a magyar felsőoktatásban

Forrás: a szerző saját szerkesztése az Oktatási Hivatal statisztikái alapján¹⁴

1. táblázat

Államilag támogatott és önköltséges hallgatók száma (fő) 2001-2018 között

	2001	2006		2012	2018
Államilag támogatott	192 163	218 777		194 249	164 052
Önköltséges	157 138	197 571		144 218	119 284

Forrás: a szerző saját szerkesztése az Oktatási Hivatal adatai alapján

2.2 A felsőoktatásban részt vevők számának változása

A következőkben érdemes azt is megvizsgálni, hogy mennyivel nőtt vagy csökkent a felsőoktatásban részt vevők száma a különböző időpontokban, a 18 és 65 év közötti népesség arányában. Azért e korcsoportra esett a választásom, mivel e korosztályba tartozó személyeknek van tényleges lehetőségük részt venni a felsőoktatásban. A vizsgálódásommal az a célom, hogy bemutassam, hogy egyes kormányok oktatáspolitikái mennyire befolyásolták a

¹⁴https://www.oktatas.hu/felsooktatas/kozerdeku_adatok/felsooktatasi_adatok_kozzetetele/felsooktatasi_statisztikak (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

felsőoktatásban részt vevők számát. Ehhez négy tanévet választottam ki, így a 1990/1991, 2001/2002, 2012/2013, és a 2017/2018 tanéveket.

2. táblázat

A felsőoktatásban részt vevők száma a 18-65 éves korosztályhoz viszonyítva

	1990/1991	2001/2002	2012/2013	2017/2018
Felsőoktatásban részt vevők száma	108 376	349 301	338 467	202 278
Népesség száma	6 495 715	6 672 950	6 576 966	6 382 651
Felsőoktatásban részt vevők aránya a 18-65 év közötti korosztályban	1,66%	5,23%	5,15%	3,16%

Forrás: a szerző saját szerkesztése a KSH adatai alapján¹⁵

A 2. számú táblázatból jól kivehető az, hogy a 18-65 év közötti népesség a vizsgált időszakok közül a legalacsonyabb arányban 1990/1991-es tanévben, míg a legnagyobb arányban a 2001/2002-es tanévben vett részt a felsőoktatásban. Ennek az lehet az oka, hogy míg az 1990-es évek elején a felsőoktatásba való felvételnél komoly szelekció érvényesült a bekerülés során (többek között a felvételi eljárásnak köszönhetően), addig a kétezres évek elejétől ezen akadály csökkent.

Az előzőek egyik következménye, hogy a felsőoktatásban a minőségi szempontot felváltotta a mennyiségi. Ezt erősítette az is, hogy 1996-tól a felsőoktatás finanszírozása normatív alapú lett, amit input tényezők¹⁶ alapján határoztak meg. Ugyancsak a mennyiségre való törekvést szolgálta, hogy 1996-ban bevezették a költségterítéses képzési formát, mely keretében a korábban felsőoktatásból kimaradó személyeknek lehetősége nyílt arra, hogy részt vegyenek a felsőoktatásban költségterítés ellenében.¹⁷

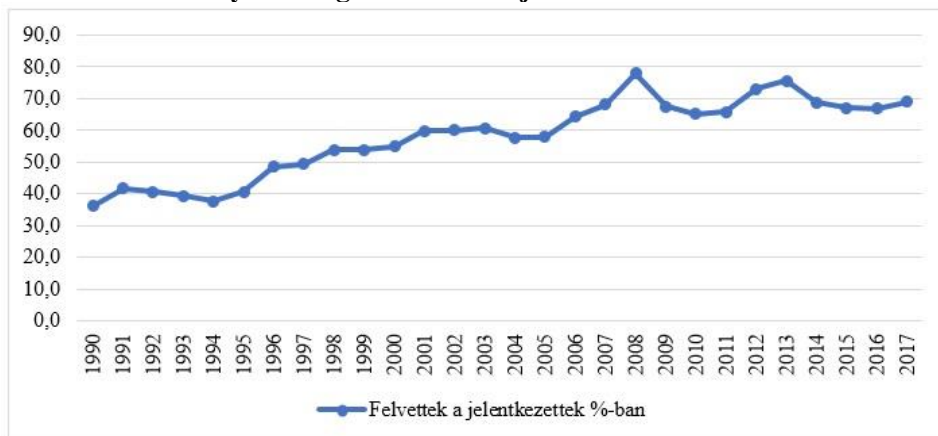
¹⁵ www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zoi007a.html (letöltés dátuma: 2019. január 15.) www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wdsd009.html (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

¹⁶ „input tényezők: hallgatói létszám, államilag finanszírozott kvóta, oktatói létszám, infrastruktúra, elmúlt év költségvetése”

„output tényezők: hallgatói teljesítmény, minőségi mutatók (központi teljesítményértékelés eredményei), tudományos publikációk, idézettség, PhD fokozatok, kutatási szerződések és elnyert pályázatok, tudományos eredmények hasznosulása, nemzetközi kutatási projekteken való részvétel, rangsor-helyezések” - acta.bibl.u-szeged.hu/29972/1/kek_018_019_075-094.pdf 11. oldal (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

¹⁷ Kováts Gergely (2009): Felsőoktatás-irányítás és finanszírozás: nemzetközi trendek és hazai gyakorlat. In: Nagy Sándor Gyula (szerk.): *Felsőoktatás-finanszírozás és minőség célok,*

2. ábra

A felvételt nyert hallgatók száma a jelentkezők százalékában

Forrás: a szerző saját szerkesztése a KSH adatai alapján¹⁸

A rendszerváltást követően a felsőoktatásban tanuló hallgatók száma a 2005/2006-ös oktatási évben érte el maximumát, amikor is összesen 424.161 hallgató tanult valamilyen formában, felsőoktatási intézményben. Ez az akkori 18 és 65 év közötti korosztály nagyjából 6,39%-a.¹⁹ Ezt összehasonlítva a 2017/2018-as adatokkal azt lehet megállapítani, hogy a 18 és 65 év közötti korosztályban 3,23%-al csökkent a felsőoktatásban 2017/2018. tanévben résztvevők száma. Ez azt jelenti, hogy az adott korosztályban a potenciális hallgatók száma a felére csökkent.

Ennek egyik oka lehet az, hogy akik korábban, a rendszerváltást megelőzően kimaradtak a felsőoktatásból, azok az újonnan megjelenő költségterítési képzési forma segítségével diplomát szereztek, így a piaci szegmensben csökkent a kereslet. Ezt igazolja az is, hogy főleg az idősebb korosztályhoz tartozó költségterítési hallgatók száma csökkent az elmúlt időszakban.²⁰

2.3 A költségterítés bevezetésének hatása a jogász képzésre

A blogbejegyzésem utolsó részében arra keresem a választ, hogy hogyan hatott a jogász képzés hallgatói létszámának alakulására az, hogy 2012-től szinte csak költségterítési finanszírozási formában lehet felvételt nyerni e szakra.

A változás előzménye, hogy 2012-ben a kormány – a jogász túlképzésre hivatkozással – megszüntette a korábbi államilag finanszírozott helyeket e

vállalkozói források bevonása a felsőoktatásba – nemzetközi gyakorlat adaptálása. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 39-53.

¹⁸ www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zoi006.html (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

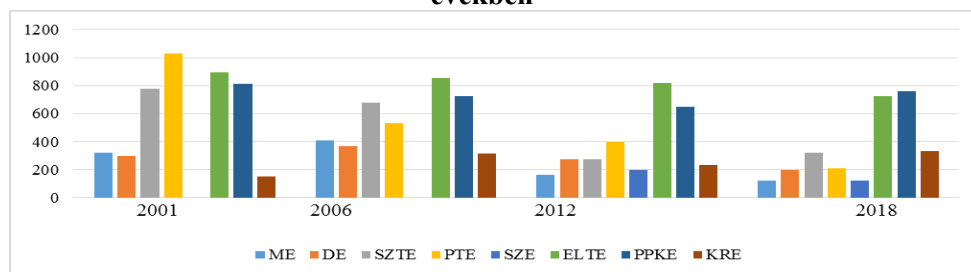
¹⁹ A KSH adatai alapján

²⁰ Temesi József (2012)(szerk.): *Felsőoktatás-finanszírozás. Nemzetközi tendenciák és a hazai helyzet.* Aula Kiadó, Budapest. 285.

képzési területen. Bár a 2013-as felvételi eljárásban meghirdettek állami ösztöndíjas helyeket is, de csak magas felvételi ponthatár elérése esetén nyerhettek a hallgatók ilyenre felvételt, így a költségtérítési finanszírozási forma maradt meghatározó ezen szakon.²¹ Az előző elemzésekhez hasonlóan, a jogász szak hallgatói létszámának és összetételének vizsgálatához négy felvételi év eredményeit választottam ki, ahogyan az a 3. számú ábra mutatja.

3. ábra

Jogász szakra felvételt nyert hallgatók száma (fő), egyes kiválasztott években

Forrás: a szerző saját szerkesztése a Felvi.hu adatai alapján²²

Az ábra adataiból megállapítható, hogy a legtöbb hazai jogi karon általánosságban csökkent a felvett hallgatók létszáma az elmúlt években. A PPKE, az ELTE és a KRE felvételt nyert hallgatói létszáma azonban nem csökkent jelentősen a költségtérítési finanszírozási forma megjelenésével. A legnagyobb veszteséget a PTE könyvelhette el, hiszen 2001-ben még összesen 1028 főt vettek fel jogász szakra, addig 2018-ban már csak 207-et. Van viszont olyan jogi kar is, melynek létszáma megnövekedett 2001-hez képest, így például a KRE 2001-ben csak 152 főt, majd 2018-ban már 333 fő hallgatót vett fel e képzésre.²³ Továbbá érdemes azt is megvizsgálni, hogy a jogász szakra felvettek száma hogyan alakult a teljes felsőoktatásba felvett hallgatói létszámhoz viszonyítva. Ezt a 3. számú táblázat szemlélteti. Az adatokból megállapítható, hogy csökkent a jogász szakra felvettek száma a felsőoktatásba összesen felvett hallgatói létszámhoz viszonyítva, azzal együtt, hogy a felsőoktatásban résztvevők száma is csökkenést mutat.

3. táblázat

²¹ Nagy Zoltán (2018): Befektetés a jövőbe – gondolatok a felsőoktatás finanszírozásáról és következményeiről. *KÖZJAVAK*, IV. évf., 2018/2. szám, 39-42.

²² https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statistikak/elmult_evek/!ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statistikai/ponthatarok (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

²³ https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statistikak/elmult_evek/!ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statistikai/ponthatarok?filters%5Bsta_int_id%5D=32&filters%5Bsta_kar_id%5D=259&filters%5Bsta_ev%5D= (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

Jogász szakra felvett hallgatók aránya a felsőoktatásba felvételt nyert összes hallgatói létszámából

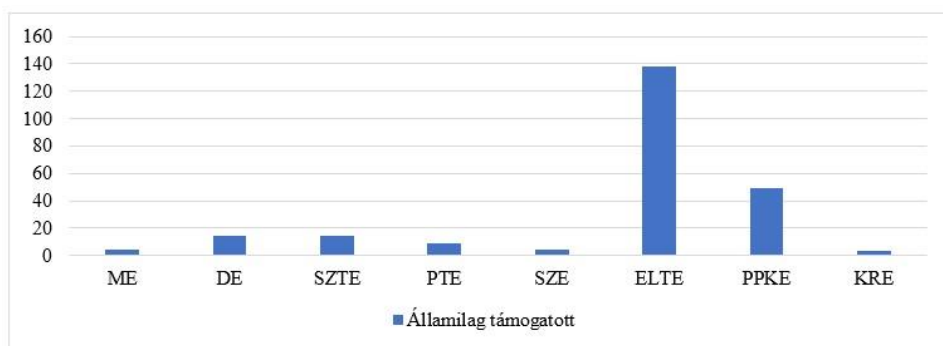
	2001	2006	2012	2018
Jogász szakra felvételt nyertek száma	4287	3872	3001	2786
A felsőoktatásba felvételt nyertek száma	98031	94142	92475	84879
Arány	4,37%	4,11%	3,25%	3,28%

Forrás: a szerző saját szerkesztése a Felvi.hu adatai alapján²⁴

A tandíj nemcsak a hallgatók számának alakulására hathat ki, hanem arra is, hogy milyen képességű diákok kerülnek be az adott szakra. Jelenleg a jogász szaknál a költségtérítési képzési formára a ponthatár az összes jogi karon alacsony (kb. 280 pont), így ennek alapján viszonylag könnyen be lehet jutni ilyen finanszírozási formára. Viszont ahogy már említettem, államilag támogatott helyre csak nagyon magas ponthatár elérése esetén lehetséges bejutni. Ezek alapján azt lehet látni, hogy az, aki államilag támogatott helyre jut be az kiváló képességekkel, de legalábbis jobb képességekkel rendelkezik, mint azok, akik csak költségtérítési formában jutottak be az adott szakra. Ez pedig hatással van a képzés kimenetelére, ahogyan a jogi karok közötti versenyre is.

4. táblázat

Jogász képzésre államilag támogatott finanszírozási formában felvett hallgatók száma 2018-ban (fő)

Forrás: a szerző saját szerkesztése a Felvi.hu adatai alapján

²⁴https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statistikak/elmult_evek/!ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statistikai/ponthatarok (letöltés dátuma: 2019. január 15.)

A 3. táblázat adataiból látszik, hogy a legtöbb államilag támogatott finanszírozási formába felvett jogász hallgató az ELTE-re került be 2018-ban, mely összesen 138 fő. A második a PPKE 49 fővel, míg a vidéki jogi karok viszonylag csekélyebb létszámmal büszkélkedhetnek. Ezek alapján azt lehet mondani, hogy az előbbi kettő, fővárosi egyetemnek viszonylag nagy a versenyelőnye a többi egyetemhez képest, hiszen jobb képességű hallgatókkal kezdhetik meg a tanulmányokat.

Az előzőekben áttekintett változások és adatok alapján úgy gondolom, hogy önmagában a költségtérítési forma bevezetése kevésbé hat ki arra, hogy mennyi diák tanul a felsőoktatásban, viszont a változás egyes szakokon figyelemreméltó. Ugyanakkor a tandíj hatással lehet arra, hogy milyen képességű diákokat vehet fel egy adott egyetem, tekintettel arra, hogy ki tudja finanszírozni azt. Minél kiszolgáltatottabb valaki a piacnak, annál inkább hátrébb szorulnak a minőségi követelmények a mennyiségi szempontokhoz képest. A költségtérítési forma emellett az egyetemek költségvetésének bevételi szerkezetét is befolyásolhatja, átalakítja. A tandíj következtében csökkenhet az állami finanszírozású képzési formába felvett hallgatók után járó állami normatíva mértéke, ugyanakkor ezzel párhuzamosan megnőhet a hallgatóktól beszedett költségtérítés összege, tehát az egyetemek bevételi összetétele átalakulhat. Ekkor valóban kérdésként merülhet fel, hogy lehet-e és indokolt-e egyes egyetemeket piaci finanszírozásúvá tenni, s alkalmas lehet-e erre az ún. Corvinus-modell? Mindemellett érdemes felhívni arra is a figyelmet, hogy a költségtérítési forma bevezetése, s a piaci alapú finanszírozás hátránya lehet, hogy a rosszabb anyagi helyzetből érkezők kiszorulhatnak a felsőoktatásból, amely által a társadalmi mobilitás csökkenhet.

Források jegyzéke:

- Bartha Ildikó (2016): *Felsőoktatás-finanszírozás*. In: Horváth M. Tamás – Bartha Ildikó (szerk.): *Közszolgáltatások megszervezése és politikái. Merre tartanak?* Budapest: Dialóg Campus, 720-746.
- Bordás Péter (2018): A felsőoktatás költségvetési finanszírozásának új irányai. *KÖZJAVAK*, IV. évf., 2018/2. szám, 43-49.
- Keczer Gabriella (2012): A felsőoktatás finanszírozása a közép-európai államokban. *Közép-Európai Közlemények*, 5 (3-4), 75-94.
- Kovács Gergely (2009): Felsőoktatás-irányítás és finanszírozás: nemzetközi trendek és hazai gyakorlat. In: Nagy Sándor Gyula (szerk.): *Felsőoktatás-finanszírozás és minőség célok, vállalkozói források bevonása a felsőoktatásba – nemzetközi gyakorlat adaptálása*. Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 39-53.

- Nagy Zoltán (2018): Befektetés a jövőbe – gondolatok a felsőoktatás finanszírozásáról és következményeiről. *KÖZJAVAK*, IV. évf., 2018/2. szám, 39-42.
- Temesi József (2012)(szerk.): *Felsőoktatás-finanszírozás. Nemzetközi tendenciák és a hazai helyzet*. Aula Kiadó, Budapest. 285.
- <https://merce.hu/2018/10/10/a-corvinus-modell-sem-az-igazsagossagot-sem-a-kozjot-nem-szolgaltatja/>
- https://index.hu/belfold/2018/10/09/budapesti_corvinus_egyetem_alapitvany_felsooktatasi_k_f_vallalat_kutatas_palkovics_laszlo/
- https://mandiner.hu/cikk/20180831_felsooktatasi_piac_riport
- www.atv.hu/belfold/20181008-minden-harmadik-fiatal-kiszorulhat-a-felsooktatasi-bol-ha-a-corvinus-mintajara-alakitjak-at-a-felsooktatasi-at
- https://hvg.hu/itthon/20181009_egyetemek_allam_fenntartasi_atalakulas_zrt_kft_alapitvany_palkovics_laszlo_corvinus_felsooktatasi
- https://www.oktatas.hu/felsooktatasi/kozerdeku_adatok/felsooktatasi_adatok_kozvetese/felsooktatasi_statistikak
- www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zoi007a.html
- www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_wdsd009.html
- www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zoi006.html
- https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statistikak/elmult_evek/ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statistikai/ponthatarok
- https://www.felvi.hu/felveteli/ponthatarok_statistikak/elmult_evek/ElmultEvek/index.php/elmult_evek_statistikai/ponthatarok

ÚJABB MÉRFÖLDKŐ A LENGYEL BÍRÓSÁGI REFORM ÜGYÉBEN*

Széles Krisztina¹

2017 őszén a lengyel törvényhozás az igazságügyi rendszer átalakítását célzó új jogszabályokat fogadott el. Már ekkor élés bírálatok övezték a reformokat, ellenzői megkérdőjelezték azok összeegyeztethetőségét a jogállamisággal és a bírói függetlenséggel. A sikertelen párbeszéd, a figyelmen kívül hagyott ajánlások végül kötelezettségszegési eljárás megindítását eredményezték. Az ügy 2018. október 2-án került az Európai Unió Bírósága elé. A Bizottság keresetében az uniós jog megsértésére hivatkozott. Indítványában gyorsított eljárás lefolytatását és a kifogásolt reformokat megelőző állapot helyreállítását kérte.

A Közjavak c. folyóirat nyomon követi a lengyel bírósági reform „életútját”. Többek között a kétes jogszabályok elfogadásáról², a megindított kötelezettségszegési eljárásról³ és a Bíróság első lépéseiről⁴ is több tanulmány született. Hogy mi történt azóta? A Bíróság felfüggesztette a legfelsőbb bíróságok nyugdíjkorhatárát érintő reformjainak a végrehajtását és az ügyben a főtanácsnoki indítvány is megszületett. Vajon mi lesz a vége? Vajon a reform sorsát az ideiglenes intézkedés már sejtette, a főtanácsnoki indítvány pedig egyenesen előrevetíti?

1. A kifogásolt reform

2018. április 3-tól az új legfelsőbb bírósági törvény 70-ről 65 évre csökkentette a legfelsőbb bírók nyugdíjkorhatárát. Annak ellenére, hogy a szabályozás értelmében a 65. életévüket betöltött bírák kérhetik tisztségük meghosszabbítását, csak bizonyos feltételek mellett maradhatnak bírói szolgálatban. Szükséges a státusz további betöltésére irányuló szándéknyilatkozat, valamint orvosi igazolás, mely szerint az egészségi állapotuk lehetővé teszi a további ítélkezést. A harmadik - igazán kifogásolt feltétel -, hogy a köztársasági elnök engedélye kell a mandátum meghosszabbításához. Mindemellett kételyeket vett fel, hogy a köztársasági elnök „vétőjával” szemben nincs semmiféle jogorvoslati lehetőség, bírói felülvizsgálat. – amit egyébként az eljárás során Lengyelország is elismert.

* DOI 10.21867/KJK/2019.1.3.

¹ Dr. Széles Krisztina, doktorandusz, Debreceni Egyetem, Marton Gáza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

² <https://kozjavak.hu/utolso-szog-jogallamisag-koporsojan-mi-lesz-lengyel-biroi-fuggetlenséggel>

³ <http://kozjavak.hu/unios-atomfegyver-kerul-bevetesre-lengyelorszaggal-szemben-lengyel-igazsagugyi-reform>

⁴ <http://kozjavak.hu/ujabb-fordulat-lengyel-birosagi-reform-ugyeben>

A Bíróság szerint az unió által védett értékek megkövetelik az ügy mielőbbi tisztázását, emiatt november közepén helyt adott a gyorsított eljárás iránti kérelemnek.

2. A sejtelmes ideiglenes intézkedés

A Bizottság szerint a vitatott rendelkezések végrehajtása magában hordozza az Unió által védett értékek – különösen a bírói függetlenség, a tisztességes eljárás és a jogállamiság – sérelmét. Erre tekintettel kérte az Európai Unió Bíróságát, hogy mindaddig, amíg nem születik döntés az uniós jog sérelme tárgyában, hozzon ideiglenes intézkedést a súlyos károk elkerülése érdekében. E kérelemnek a Bíróság mondhatni azonnal helyt adott, már október 19-én (tehát két héttel a kötelezettségszegési eljárás megindítása után) ideiglenes hatállyal elrendelte a kifogásolt reformok felfüggesztést.

December közepén a „végleges” végzés is megszületett, amiben a Bíróság megerősítette, hogy Lengyelországnak fel kell függesztenie a vitatott rendelkezések végrehajtását. E végzésében a Bíróság kötelezi a lengyel döntéshozókat, hogy tegyenek meg minden szükséges intézkedést annak érdekében, hogy a reformok előtti állapotot helyreállítsák. Ennek megfelelően a kifogásolt jogszabályok alapján nyugdíjazott legfelsőbb bírák jogállását állítsák vissza, méghozzá korábbi álláshelyüknek megfelelően és biztosítsák az őket megillető jogokat és foglalkoztatási feltételeket.

Az ideiglenes intézkedés alapján Lengyelországnak tartózkodnia kell új bírák és új elnök kinevezésétől, sőt ideiglenesen megbízott vezető kijelölésétől is. Tehát az ügyben érintett elnök pozícióját is maradéktalanul vissza kell állítania.

A Bíróság végzésben egy hónapot adott mindezek végrehajtására és előírta, hogy Lengyelország az ügy befejezéséig havi rendszerességgel tájékoztassa a Bizottságot a végzésben foglaltakat biztosító intézkedésekről.

3. A vészjósló főtanácsnoki indítvány

2019. április 11-én megszületett a főtanácsnoki indítvány. A Bizottság keresetében két uniós rendelkezés megsértésére hivatkozik. Egyiket az EUSz., a másikat az Alapjogi Charta tartalmazza. A főtanácsnok szerint ezeket külön kell kezelni.

A Charta rögzíti a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot. A főtanácsnok úgy véli, e hivatkozás elfogadhatatlan, mivel a Charta rendelkezései csak uniós jog végrehajtása esetén hívhatóak fel, de a Bizottságnak nem sikerült alátámasztania, hogy Lengyelország uniós jogot hajtott végre a reformok kapcsán.

Nem ez a helyzet az EUSz. hivatkozott rendelkezésével, ami a hatékony bírói jogvédelemről szól. A főtanácsnok szerint a Bizottságnak sikerült bizonyítania,

hogy a reformok jelentős hatással vannak a bíróság összetételére, mivel 72 bíróból 27-et érintenek, továbbá azt is alátámasztotta, hogy egyedi jogszabályokról van szó, amik módosítását véglegesnek szánták. A főtanácsnok egyetért azzal is, hogy a hirtelen és váratlan elmozdítás a közbizalmat is megingatja.

A főtanácsnok indítványában emlékeztet arra, hogy a bírák elmozdíthatatlansága a bírói függetlenség alapja és megnyilvánulása, ami azt jelenti, hogy törvényben meghatározott indokok és biztosítékok hiányában nem lehet őket elbocsátani, felfüggeszteni, áthelyezni és nyugdíjazni sem. Ennek megfelelően biztosítani kell, hogy a bírák garantált hivatali idővel rendelkezzenek a kötelező nyugdíjkorhatár eléréséig vagy megbízatásuk lejártáig. Őket csak egyedi esetekben, kizárólag alkalmatlanság vagy hivatali méltatlanság esetén lehet elmozdítani. Korai nyugdíjazásra pedig csak akkor kerülhet sor, ha az érintett bíró kéri, vagy egészségügyi indok teszi szükségessé időelőtti menesztését. Az elmozdíthatatlanság azt is jelenti, hogy a kötelező nyugdíjkorhatár visszaható hatállyal nem változtatható meg.

A főtanácsnok álláspontja szerint bár a tagállamok rendelkeznek hatáskörrel a bírák nyugdíjkorhatárának kiigazítására a társadalmi és gazdasági változásokra tekintettel, de közben a bírói függetlenség és elmozdíthatatlanság uniós követelményeit nem veszélyeztethetik. A főtanácsnok az előbb kifejtettek alapján úgy látja, hogy a vitatott intézkedések e követelménynek nem tesznek eleget.

A bírói függetlenség esszenciális része, hogy a bírák autonóm módon látják el feladataikat, azaz, nincsenek alárendelve, nem utasíthatóak, döntéseik mindenféle külső beavatkozástól vagy nyomástól mentesek. – legalábbis optimális esetben. A főtanácsnok megjegyzi, hogy a jelen ügyben Lengyelország elismerte, hogy a köztársasági elnök engedélyezési jogával szemben nincs bírói vagy egyéb jogorvoslatnak helye.

4. A lengyel védekezés

A Lengyelország a köztársasági elnöknek juttatott diszkrecionális jogkör kapcsán hivatkozik a nemzeti alkotmányra, ami a köztársasági elnöknek előjogokat biztosít és a lengyel jogban meglévő biztosítéki rendszerre is, ami a függetlenséget hivatott garantálni. Felhossa a nemzeti igazságszolgáltatási tanács (továbbiakban: NIT) álláspontját is, miszerint nincs szó indokolatlanul tág jogkörrel. A főtanácsnok megjegyzi, hogy a NIT álláspontja nem kötelező erejű, szerepe inkább formális. A főtanácsnok szerint ez az érvelés nem képes eloszlatni azt a benyomást, hogy a vitatott intézkedés sérti a bírák függetlenségét.

A védekezés részeként más tagállam jogára és az Unió Bíróságára is hivatkozik. A főtanácsnok előbbi azzal hárítja el, hogy más tagállamok rendszerét nem lehet összehasonlítani a lengyelországi helyzettel, mivel más jogi, politikai és

társadalmi kontextusban működnek, és semmiképpen sem befolyásolják azt, hogy Lengyelország nem teljesítette a kötelezettségeit. Az Unió Bíróságára történő hivatkozás szintén irreleváns, hiszen nem e Bíróság bíráinak nyugdíjkorhatárát módosították, és egyébként is nemzetek feletti szinten helyezkedik el.

A fentiekre tekintettel a főtanácsnok úgy ítéli meg, hogy a vitatott lengyel reformok sértik a bírói függetlenséget, mivel a köztársasági elnök engedélyezési joga külső beavatkozást és nyomást jelent a legfelsőbb bíróság bíraira, ezáltal befolyásolja a független ítélet és határozathozatalt is. A bírói függetlenség sérelme egyben az uniós jog sérelmét is jelenti, hiszen az EUSz-ben rögzített hatékony bírói védelem alapja a bírói függetlenség. A főtanácsnok szerint tehát meg kellene állapítani Lengyelország kötelezettségszegést.

A következő hónapokban kiderül, vajon a Bíróság is egyért-e ezzel és a győztesnek tűnő „jogállamisági harc” első fordulójában elbukik-e Lengyelország. Korán sincs vége a küzdelemnek, hiszen a reform más rendelkezéseivel szemben is kötelezettségszegési eljárás indult. A Bizottság megítélése szerint a fegyelmi kamarák fokozzák a bírák feletti politikai ellenőrzést, ami szintén a bírói függetlenség sérelmét jelentheti.

Források jegyzéke:

- <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-04/cp190048hu.pdf>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=209302&pageIndex=0&doclang=hu&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1613516>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=D64D17AFD8449B8FF71F85E562706947?text=&docid=207961&pageIndex=0&doclang=hu&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=6229869>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=D64D17AFD8449B8FF71F85E562706947?text=&docid=212921&pageIndex=0&doclang=hu&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=6229869>

A VILLAMOSENERGIA-PIAC REFORMJA. TISZTA ENERGIA MINDEN EURÓPAINAK *

Lovas Dóra¹

"Civilizációnk összeomlása vár ránk. Világ vezetői, vezetenetek kell!"

David Attenborough

A klímaváltozás gyorsabb ütemben halad, mint azt bárki is gondolta korábban. Az éghajlatváltozás elleni küzdelem csak az Európai Unió és a tagállamok összehangolt fellépése keretében valósítható meg. Ezen összehangolt fellépés energiaszektorát is érintő legújabb kereteit a 2018. december 11. napján elfogadott rendelet jelöli ki.²

Ezt követően 2018. december 19-én a Tanács és az Európai Parlament tárgyalócsoportja ideiglenes megállapodásra jutottak a villamos energiáról szóló irányelv és rendelet rendelkezéseire vonatkozóan. Ennek keretében döntöttek a villamosenergia-piac szabályainak átalakításáról, kijelölték a tiszta energiáról szóló csomag sarokkövét és meghatározták az integráció villamosenergia-piacának jövőbeli működését. Kifejezett céljuk, hogy lebontsák a villamos energia határokon átnyúló kereskedelmének akadályait, és valódi európai villamosenergia-piacot hozzanak létre, ahol a villamosenergia szabadon áramolhat, ezzel egyszerűsítve a megújuló energiaforrások integrálását a villamosenergia-hálózatba. Emellett fontos törekvés továbbra is, hogy az Európai Unió villamosenergia-piaca versenyképesebbé váljon.³ A jogi aktusokra vonatkozó megállapodást a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek még jóvá kell hagynia.

Útban az energiaunió felé

A 2018. december 11. napján elfogadott, az energiaunió és éghajlat-politika irányításáról szóló rendelet⁴ preambuluma szerint az energiauniónak olyan

* DOI 10.21867/KjK/2019.1.4.

¹ Dr. Lovas Dóra, doktorandusz, Debreceni Egyetem, Marton Gáza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

² 2016/0379(COD)

³ <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20181217IPR21949/eu-deal-on-electricity-market-rules-to-benefit-both-consumers-and-environment> (letöltés dátuma: 2019. január 21.)

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1999 Rendelete (2018. december 11.) az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról, valamint a 663/2009/EK és a 715/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, a 94/22/EK, a 98/70/EK, a 2009/31/EK a 2009/73/EK, a 2010/31/EU, a 2012/27/EU és a 2013/30/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv, a 2009/119/EK és az (EU) 2015/652 tanácsi irányelv módosításáról, továbbá az 525/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről

fontos dimenziói vannak, mint az energiabiztonság, belső energiapiac, energiahatékonyság, dekarbonizáció, valamint az innováció, kutatás és versenyképesség. (2) Rugalmas energiaunió kialakítására van szükség, amely elősegíti az integráció energiapolitikai célkitűzéseit, de tiszteletben tartja a tagállamok jogát az energiamix szabad megválasztása kapcsán. Az Európai Tanács 2014 októberében egy 2030-ig tartó időszakra vonatkozó, négy fő célon (üvegházhatású gázok 40%-os csökkentése, energiahatékonyság 27%-os növelése és megújuló energiaforrások 27%-os arányának elérése, energiahálózatok minimum 15%-os összeköttetése) alapuló energiapolitikai keretet határozott meg. Ezek közül az üvegházhatású gázok 1990-es évekhez képest való 40%-os csökkentését a Környezetvédelmi Tanács 2015-ben hagyta jóvá, mint a (2016. november 4-én hatályba lépett) Párizsi Megállapodással összefüggő uniós és tagállami tervezett kötelezettségvállalást. (lásd *korábbi cikkünk: Az amerikai elnökválasztás hatása az éghajlatváltozás elleni küzdelemre - Globális felmelegedés, mint létező probléma?*)⁵Mivel az éghajlatváltozás veszélye globális kérdés, ezért a rendelet felhívja a figyelmet a nemzetközi szervekkel való együttműködés fontosságára is.

2018. december 19-én születtek meg azok a döntések, amelyek alappilléreként fogják képezni a tiszta energiacsomag részeként elfogadásra kerülő villamosenergia irányelvnek és rendeletnek. A villamosenergia belső piacára vonatkozó irányelv kapcsán a Bizottság által előterjesztett javaslat központba helyezi a fogyasztót, a diszkrimináció-mentességet és a versenyképességet. A javaslat preambuluma szerint az elfogadásra szánt irányelv megalkotásának az oka, hogy a 2009/72/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv⁶ számos módosítást igényel. Az Unió 1999 óta törekszik a versenyképes villamosenergia-piacok kialakítására, és liberalizáció fokozatos megvalósítására. Azonban az utóbbi időben bekövetkezett nagy változások (pl.: éghajlatváltozás) ráébresztette az integrációt is arra, hogy az energiarendszert illetően nagyobb változtatásokra van szükség, mivel a közös célok az éghajlatváltozás elleni küzdelemre vonatkozóan új kihívásokat és lehetőségeket jelentenek az energiapiac számára is. A technológiai fejlesztések új formákat, megoldásokat tesznek lehetővé fogyasztói részvétel ösztönzésére, megnövelésére és a határmenti együttműködés kapcsán. A 2003/54/EK és a 2009/72/EK irányelv⁷ jelentősen hozzájárult a mai villamosenergia-piac

⁵<http://kozjavak.hu/az-amerikai-elnokvalasztas-hatasa-az-eghajlatvaltozas-elleni-kuzdelemre-globalis-felmelegedes-mint> (letöltés dátuma: 2019. január 10.)

⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2009/72/EK irányelve (2009. július 13.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/54/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg) *HL L 211, 2009.08.14.* 55–93. o.

⁷ Az Európai Parlament és a Tanács 2003/54/EK irányelve (2003. június 26.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, *HL L 176., 2003.7.15.,* 37–56. o.

létrehozásához, azonban ma már új kihívásokkal kell szembenéznie az Európai Uniónak, amelyhez nélkülözhetetlen a villamosenergia-piac megreformálása.⁸ Az irányelvjavaslat számos előremutató törekvést tartalmaz, így több jogot biztosít a fogyasztók számára, védi a kiszolgáltatott helyzetben lévőket és meghatározza a piaci szereplők szerep- és feladatköreit. A fogyasztókat érintően előremutató a dinamikus árazású szerződésekhez és intelligens fogyasztásmérőkhöz jutás, mint fogyasztói jog kinyilvánítása (ha nem jár aránytalan költséggel), mivel ezzel biztosított számukra az önellenőrzés lehetősége, valamint az energiatudatosság növelése. Az energiaszolgáltatóknak lehetővé kell tenniük, hogy a fogyasztók ingyenesen ellenőrizni tudják az energiafelhasználásuk költségeit az összehasonlítási eszközök segítségével, összehasonlítva az egyes időszakok árait. A jövőben a fogyasztóknak lehetőségük lesz a saját előállítású villamos energiát értékesíteni, csatlakozni helyi vagy országos energiaközösségekhez. Továbbá az energiaszolgáltatóknak biztosítaniuk kell, hogy díjmentesen szolgáltatót válthassanak legfeljebb három héten, 2026-tól 24 órán belül.⁹

Azok a tagállamok, akik a háztartási árakat központilag szabályozzák, az irányelv hatályba lépését követően kötelesek jelentést benyújtani az ár központi szabályozásának megszüntetésére vonatkozó intézkedéseikkel kapcsolatban (árképzés liberalizációja). A Bizottság feladataként jelölik meg továbbá, hogy 2025-ben jelentést nyújtson be az EU általános fejlődéséről, amely magában foglalhatja a szabályozott árak megszüntetésére vonatkozó javaslatot is, amitől azt remélik, hogy a kiskereskedelmi árak csökkenését eredményezi majd. A javaslat fontos részét képezi továbbá az energia-szegény, illetve kiszolgáltatott háztartások tagállamok általi támogatása, ahol a megoldások közül első helyre sorolták az energetikai szegénység szociális biztonsági rendszereken keresztül történő kezelését.¹⁰

A villamos energiáról szóló rendeletre vonatkozó javaslat a villamos energia kereskedelmére vonatkozó szabályokat tartalmazza, kitérve a tagállami kapacitáslekötési mechanizmusok kialakításának feltételeire.¹¹ A jogi aktus határértékeket tartalmaz annak érdekében, hogy olyan mechanizmusok kialakításában akadályozzák meg az egyes tagállamokat, amelyek támogatják a fosszilis energiahordozókkal működtetett erőműveket. Az elfogadott intézkedéseket a rendelet hatálybalépésének időpontjától minden új erőműre alkalmazni kell, azonban a 2019 december 31-ig megkötött kapacitási

⁸ 2016/0380(COD) preambulum (1)-(20)

⁹ 2016/0380(COD) 12.cikk (1)

¹⁰ <https://www.consilium.europa.eu/press/press-releases/2018/12/19/europe-s-electricity-market-rules-get-ready-for-the-energy-transition-provisional-agreement-between-presidency-and-parliament/> (letöltés dátuma: 2019. január 21.)

¹¹ 2016/0379(COD)

szerződéseket az új szabályok nem fogják érinteni.¹²

A megállapodás fontos része átvitelirendszer-irányítók regionális összehangolása a regionális koordinációs központok, valamint az elosztóhálózati engedélyesek európai szervezetének létrehozása által.

Véleményem szerint az Európai Unió újabb előremutató lépéseket tett az energiaunió megvalósítása felé. Az új jogi aktusoknak köszönhetően enyhülnek (megszűnnek) a villamos energia határokon átnyúló kereskedelmének akadályai, és létrejöhet a valódi európai villamosenergia-piac, ahol a villamosenergia szabadon áramolhat, ezzel egyszerűsítve a megújuló energiaforrások integrálását a villamosenergia-hálózatba, valamint azok hozzájárulhatnak az Európai Unió villamosenergia-piacának versenyképesebbé válásához. Már az 1990-es évek óta zajlik az energiaszektor liberalizációja, ahol az integráció először 2003-ban, majd 2009-ben jelentős előrelépést ért el. Azonban manapság olyan új helyzetekkel kell szembesülnie mind az Uniónak, mind a tagállamoknak, amelyek új, jelentős változásokat eredményező szabályozások szükségességét vetik fel. E folyamat fontos állomásának tekinthetjük a tanulmányban leírt jogi aktusokat.

Források jegyzéke:

- 2016/0379(COD)
- 2016/0380(COD)
- <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20181217IPR21949/eu-deal-on-electricity-market-rules-to-benefit-both-consumers-and-environment>
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/1999 Rendelete (2018. december 11.) az energiaunió és az éghajlat-politika irányításáról, valamint a 663/2009/EK és a 715/2009/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet, a 94/22/EK, a 98/70/EK, a 2009/31/EK a 2009/73/EK, a 2010/31/EU, a 2012/27/EU és a 2013/30/EU európai parlamenti és tanácsi irányelv, a 2009/119/EK és az (EU) 2015/652 tanácsi irányelv módosításáról, továbbá az 525/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről
- <http://kozjavak.hu/az-amerikai-elnokevalasztas-hatasa-az-eghajlatvaltozas-elleni-kuzdelemre-globalis-felmelegedes-mint>
- Az Európai Parlament és a Tanács 2009/72/EK irányelve (2009. július 13.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a

¹²<http://www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20181217IPR21949/eu-deal-on-electricity-market-rules-to-benefit-both-consumers-and-environment> (letöltés dátuma: 2019. január 21.)

2003/54/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről (EGT-vonatkozású szöveg) HL L 211, 2009.08.14. 55–93. o.

- Az Európai Parlament és a Tanács 2003/54/EK irányelve (2003. június 26.) a villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 96/92/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 176., 2003.7.15., 37—56. o.
- <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2018/12/19/europe-s-electricity-market-rules-get-ready-for-the-energy-transition-provisional-agreement-between-presidency-and-parliament/>
- <http://www.europarl.europa.eu/news/hu/press-room/20181217IPR21949/eu-deal-on-electricity-market-rules-to-benefit-both-consumers-and-environment>

A KORMÁNYOK FELADATA MEGOLDANI A „SZEMÉT- PROBLÉMÁT?*

Nagy Evelin Éva¹

A XXI. században az államokra egyre több globális feladat megoldása hárul. Klímaváltozás, túlnépesedés, megművelhető földterületek csökkenése, menekültválság, terrorizmus, vagyoni egyenlőtlenségek növekedése stb. Ezek mind olyan krízishelyzetek, amelyekre az egyének csak kis mértékben tudnak hatást gyakorolni. Van azonban egy világszerte létező probléma, amelynek a megoldásában minden ember képes szerepet vállalni, ez pedig nem más, mint a túlzott hulladéktermelés.

Sokan úgy gondolják, hogy a szelektív szemétgyűjtéssel sokat tesznek a környezetükért, de ez csak részben helytálló, hiszen az év elején egy új kínai szabály miatt minden megváltozott. Milyen drasztikus változás következett be a hulladékfeldolgozás terén? Hogyan próbálják egyes államok és Magyarország megoldani ezt a problémát? Milyen kormányzati kihívásokkal kell szembenézniük az országok vezetőinek?

1. Nemzetközi kitekintés

Az elmúlt hónapokban egyre gyakrabban lehetett hallani, hogy kisebb-nagyobb országok sorra mondanak nemet a műanyag zacskókra, műanyag szívószálakra vagy bármilyen olyan műanyagból készült termékekre, amelyek feleslegesek, könnyen helyettesíthetőek és károsak a környezetünkre. Bár nagyon sok helyen lehet olvasni, hallani, hogy mennyire veszélyes a műanyag zacskó a környezetünkre, mégis fontos megemlíteni, hogy ezek a termékek lebomlási ideje hihetetlenül hosszú. Míg egy banánhéj pár hét alatt lebomlik, addig egy műanyag szatyornak 200 év is kell, de egyes számítások szerint, illetve a zacskó előállításától függően akár 1000 év is lehet a lebomlási idő. Egy műanyag palack pedig 450 év alatt tűnik el teljesen a föld színéről.

A műanyag zacskók nagy része (évente mintegy nyolcmillió tonna) az óceánokba kerül, ennek következtében nagymértékben sérül azok élővilága, ami közvetlen módon ránk is káros hatással van, hiszen számos helyen fogyasztják a tenger gyümölcseit. Egyes becslések szerint, ha a jelenlegi helyzeten nem változtatunk, 30 év múlva több műanyag lesz az óceánban, mint hal. Röviden tehát, ha nem lenne elég az, hogy számtalan populáció sérül, saját magunkat is mérgezzük a túlzott műanyag használatával.

* DOI 10.21867/KJK/2019.1.5.

¹ Nagy Evelin Éva, joghallgató, DE ÁJK

2. Costa Rica úttörő szerepe

A műanyag betiltási hullámban úttörő szerepet játszik Costa Rica, hiszen 2021-re a világon az első állam lehet, amely teljes mértékben betiltja a műanyag zacskók használatát. A közép-amerikai ország már a megoldáson is dolgozik, hogyan lehetne helyettesíteni a betiltandó szatyrokat: 2016-ban egyetemi hallgatók találtak egy alternatívát, banánból sikerült előállítaniuk egy sokkal tartósabb és mindössze 18 hónap alatt lebomló anyagot.

Mi lehet az oka annak, hogy ilyen nagy ütemben kezdték el tervezni a betiltásokat, miközben már egy régóta fennálló problémáról van szó?

A szelektív szemétyűjtés ettől az évtől kezdve, de már az elmúlt pár évben is drasztikus változtatáson ment keresztül. Eddig egy sokak által nem ismert terv alapján zajlott az újrahasznosítás: az egyének által összegyűjtött hulladék nem helyben, esetleg a környező országokban került feldolgozásra, hanem leginkább Kínában, ahol az ezzel foglalkozó cégek felvásárolták a szemetet és például műszalat gyártottak belőle, azt ruhába szőtték, majd így hozták újra forgalomba. Ez a folyamat az 1980-as években indult útnak, ami nagyon jó megoldásnak tűnt, hiszen akkor még Kína nem rendelkezett a napjainkban rá jellemző erős ipari háttérrel, a megfelelő számú munkaerő is rendelkezésükre állt és nem utolsó sorban szükségük is volt a nyersanyagra. Az évtizedek múltával sem a fejlett európai országok, sem az Egyesült Államok nem kezdett el dolgozni a problémán, csekély számú cég, vállalat foglalkozott az újrahasznosítással és a kormányok sem vállaltak kellő szerepet ebben a fontos ágazatban, hiszen nagyon egyszerű megoldásnak vélték a kínai "segítséget". Közel 40 év alatt azonban megváltozott a helyzet, Kína a fogyasztói társadalom egyik legnagyobb kiszolgálója lett, óriási fejlődésen ment keresztül, már a saját szemetük feldolgozása is kezd problémát jelenteni, olcsó munkaerőt is nehezen lehet már találni, így úgy döntöttek, hogy ezentúl nem vásárolnak fel bármennyi szemetet, csak nagyon csekély mennyiségben.

3. A szemétdomb császára

Természetesen más eszközökkel is próbálkoznak megoldani a fennálló krízist, például a TerraCycle nevezetű cég - amelynek a vezérigazgatója magyar származású - a nem újrahasznosítható termékek újrahasznosításában játszik úttörő szerepet, ezért nincs is versenytársuk a piacon. A vállalat profilja arra épül, hogy nem válogatnak a szemetek közül, szinte minden gyűjtenek. Ma már nem folytatnak konkrét gyártást, ehelyett egy tudományos csapatból és dizájnerekből épül fel a szervezet. Kitalálnak valamit, például azt, hogy miként lehet begyűjteni és megtisztítani az utcai műanyag óriásplakátokat és együttműködnek egy táskakészítő céggel, akik elvégzik a feldolgozást - a TerraCycle tulajdonképpen az ötletei miatt kap bizonyos százalékot az eladott

termékek után. Tom Szaky, a magyar származású vezető elmondása szerint mindig újabb és újabb termékek újrahasznosításával foglalkoznak, olyanokkal, amelyek újrahasznosítása költségesebb, mint amennyiért az új termék eladható, ezért csak ott tudnak működni megfelelően, ahol a kormány és cégek hozzájárulnak ezekhez a programokhoz. Ilyen például a borotva, cigarettacsikk, tampon vagy a pelenka, utóbbira már született is egy megoldás: egy része komposztálható fertőtlenítés után, más részét pedig beolvasztják műanyag alapanyagának.

4. A magyar hulladékgazdálkodás

Átlagosan Magyarországon egy fő 379 kg szemetet termel évente, ez hatalmas mennyiség, amiből csak annyit látunk, hogy kiteszük a hulladékot és a kukásautó elszállítja. Jobb esetben a kihelyezett szelektív szemétyűjtőkgig elvisszük magunk, de hogy ez után mi történik a szeméttel, már senkit nem foglalkoztat, pedig egyre nagyobb problémát jelent hazánkban is. Ősszel főleg Pest és Nógrád megyében akadozott a szemétszállítás, hiszen több helyen is jelezték, hogy nem érkeztek meg a kukásautók a kihelyezett hulladékért.

A szemétszállítás közvetlenül a Innovációs és Technológiai Minisztérium alá tartozik, 2016 óta központosították a szemétszállítást, amely azt jelenti, hogy a Nemzeti Hulladékgazdálkodási Koordináló és Vagyonkezelő Zrt. meghatározza a hulladékgazdálkodás országos céljait, fejlesztésének irányait, ellátja az önkormányzatok közötti és a regionális koordinációt, beszedi a közszolgáltatási díjat stb. A tényleges szemétszállítást pedig a önkormányzati társulások végzik országszerte.

A centralizáció nem valósította meg teljesen a hozzáfűzött reményeket. A múlt héten például licitálni lehetett a szemétre, amiért nem igazán tolongtak az erre alkalmas cégek, vállalkozások. Ezen az elektronikus árverésen közel 100 tonna bálázott PET palackot és dupla ennyi vegyes papírt lehet megvenni, ezenkívül még fólia és üveg licitálására is van lehetőség. Egyáltalán nem rendhagyó, hiszen már lassan két éve bevett szokás, hogy ezzel a módszerrel szabadul meg a hulladéktól a NHKV Zrt, az az állami kukaholding. Általában az ARW Magyarország Kft. szokta ezeket az elektronikus licitálásokat megnyerni, könnyű dolgok van, mivel gyakran ellenfél nélkül indulnak az árverésen.

A krízishelyzet kiindulópontja, hogy munkaerőhiányra hivatkozva nem szállították el a hulladékot. A probléma azonban abból adódott, hogy gyakori finanszírozási problémákba ütköztek a szemétszállító cégek, hiszen az állami kukaholding nem fizette ki a megfelelő összegeket. Az önkormányzati társulásoknak meg van kötve a kezük, hiszen az NKHV Zrt. fent említett díjszedési kötelezettsége kizárólagos hatáskörébe tartozik, amit utána szétoszt a szolgáltatók között. Jelen esetben a díjak beszedésével (egyes háztartásokba nem érkeztek meg a szemétszállítási díjat tartalmazó számlák) és

visszaosztással voltak bonyodalmak, ezért döntött úgy a Zöld Híd Nonprofit Kft., hogy többszöri figyelmeztetés után nem szállítja el a szemetet. A hulladékszállítást végül az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság finanszírozása mellett sikerült megoldani. A kormány a jövőben próbál nagyobb szerepet vállalni és plusz állami források bevonását is szükségesnek látja. Teljesen a probléma még nem állt helyre, egyes becslések szerint hónapoknak kell eltelnie, mire megfelelően tud működni az állami kukaholding.

A szelektív szemétszállítás is aggályos, hiszen erről a társulások dönthetnek, hogyan rendelkeznek vele, mely hulladékgyűjtésből élő vállalkozásoknak adja el az újrahasznosítható anyagokat. Előreláthatóan erre pályázati rendszert alakítanak ki, amelyben csak azok a cégek vehetnek részt, amelyek előbb átesnek egy regisztrációs/minősítési procedúrán, ez zajlik jelenleg is. Problémát jelent még, hogy az utcákon nincsenek elkülönített kukák, minden szemet egy kukában végzi, így esély sincs az újrafeldolgozásra.

Nem ez az első eset, hogy hazánkban gondot jelent a szelektív szemetgyűjtés. A fent említett TerraCycle nevű különleges cégnek (amelynek élén egy magyar származású fiatalember áll és főleg a kihívásokat keresik újrahasznosítás terén) pár év Magyarországon való tartózkodás után ki kellett vonulnia, hiszen partnerek és állami közreműködés hiányában nem tudtak itt maradni a konkrét hulladékgyűjtésben, de a cégükhöz kapcsolódó IT szakcsoporthoz továbbra is tevékenykedik nálunk. Rajtuk kívül másik két országgal is meg kellett szakítaniuk a kapcsolatot, az egyik Argentína volt, ahol az infláció miatt, a másik pedig Törökország, itt pedig a nőket ért hátrányos megkülönböztetés miatt. A nők nagyobb aktivitást mutatnak bizonyos területeken a szelektív szemetgyűjtésben, (pl. kukák, dobozok beszerzése) de Törökországban ez elmaradt, hiába kötöttek több szerződést az országban.

A szemétszállítás egy globális probléma, amelyre az állami szerveknek, a magán vállalkozásoknak és az egyéneknek együttesen kell megoldást találni. Elsődlegesen a felesleges, túlzó szemettermelést kell visszaszorítani, majd a szükségszerűen keletkezett hulladékot szakszerűen újrahasznosítani, végső esetben megsemmisíteni, de a lehető legcsekélyebb mértékben károsítani ezzel a környezetünket. Tehát ahogyan a probléma is összetett, úgy a megoldása is kooperációt követel meg, nem várhatjuk csupán az állami, kormányzati megoldás megszületését és megvalósítását. Ugyanis amíg az kivitelezés alatt áll, nagyon sokat tud tenni a társadalom is, saját háza táján.

Források jegyzéke:

- <https://www.portfolio.hu/short/rekordot-dontott-a-muanyag-zacskok-betiltasat-celzo-kampany-magyarorszagon.300050.html>
- <http://okopolisalapitvany.hu/hu/cikk/muanyag-tilalom-a-vilag-korul>
- <https://sokszinuvidek.24.hu/életmod/2017/08/17/costa-rica-lehet-a-vilag-első-muanyagmentes-orszaga/>
- <https://24.hu/élet-stilus/2015/04/05/egyetlen-nadragja-van-a-milliomos-magyar-sracnak/>
- https://index.hu/gazdasag/2018/11/21/arveres_kukaholding/
- <https://24.hu/belfold/2017/03/12/a-milliomos-magyar-mocskos-biznisztol-tisztább-lesz-a-fold/>
- https://index.hu/gazdasag/2018/10/02/kukaholding_tartozas_fkf/
- https://index.hu/gazdasag/2018/10/17/nhkv_kukaholding_jobban_mukodik_mint_regen_kormanyinfo/

Hírösszefoglaló rovatunkban a MTA-DE Közzolgáltatási Kutatócsoport munkájában résztvevő egyetemi hallgatók írásait közöljük. A rovat célja, hogy a Közjavak blog és folyóirat profiljába illeszkedő, – a közjog területét tágan értelmezve – legfrissebb tudományos hírekről, álláspontokról, az egyes közjogi szervek döntéseiről első kézből nyújtson információt az olvasóközönségnek.

2019-BEN JÖN AZ "ÁRAM-UBER"?*

"Nem kell sok idő hozzá, és az energiaszektorban is megjelenik a maga Ubere"- vélekedett Martin Graf, az osztrák energiapiaci szabályozási hivatal első embere bő három éve. Ekkoriban az energiamegosztás még csak egy merész kísérletnek tűnt, viszont napjainkban már az "áram-Uber" rendszerszintű megoldásán dolgoznak. Egy legfrissebb jelentés szerint energiamegosztáson alapuló rendszerek tömeges megjelenésére számíthatunk 2019-ben.

Előzmények

Mindenképp szükséges említést tenni a Yeloha cég projektjéről, melyet az USA-ban teszteltek. A projekt azt próbálta kideríteni, hogy lakóközösségek képesek lehetnek-e önállósulni energetikai szempontból, mindezt napenergia-termelésre alapozva. A napelemes kapacitás megosztásra épülő modell - hasonlóan az Uberhez és az Airbnb-hez - a közösségi finanszírozású szolgáltatásban látta a megoldást. Ennek értelmében, aki több áramot termel, például eladhatja, elcserélheti, vagy elajándékozhatja. A projekt sikeres volt, azért zárták le, mert az áramszolgáltatók nem akartak beszállni a projektbe, illetve nem engedték meg azt sem, hogy a megosztók a vezetékeiket ingyen használják, vagy azon bármiféle átalakítást végezzenek.

Szintén említést érdemel a Brooklyn Microgrid projekt is. A mikrogrid olyan helyi energiahálózatot jelöl, mely önálló vezérlési képességgel rendelkezik, ezért működőképes a hagyományos hálózati körről leválasztása után is. A projekt lényege, hogy a tagok beléphetnek egy fenntartható energia hálózatba és helyileg megválaszthatják az általuk preferált energiaforrást. Csatlakozni egy mobiltelefonos applikáción keresztül lehetséges.

* Készítette: **Gulyás Lilla**, joghallgató, DE ÁJK

Az áttörés?

Az Open MG projekt a dél-koreai elektromos művekhez, a Kepco-hoz köthető. Egyelőre annyit árultak el, hogy lényegében egy olyan termelő-fogyasztó-szolgáltató rendszer lesz, melynek nincs szüksége a messziről hozott, megtermelt és drágán a helyszínre szállított áramra, így regionális villamos hálózatra sem. A megújuló energiára épülő rendszer képes lesz arra, hogy a megtermelt energiából feleslegként maradó mennyiséget eltárolja és szükség esetén elektromos árammá visszaalakítva betáplálja a rendszerbe. A Kepco tehát a világ első, megawattos méretű energiafüggetlen mikrohálózatának az építését kezdte el, mely hálózathoz a tervek szerint bárki könnyedén csatlakozhat majd.

Hol tart e téren Magyarország?

A Nemzeti Közművek 2019 elején két településen is energiatároló berendezéseket helyez majd el hálózatán. Céljuk ezzel, hogy a hálózati feszültséget megengedett tartományon belül tartsák, valamint az energia betárolása csúcsidőszakban és csúcson kívüli kitérője. A vállalat a Csongrád megyei Óföldrék külterületén egy középvezetési hálózatra csatlakozó rendszert is telepít majd a közeljövőben. Ennek az engedélyeztetése azonban még folyamatban van, a projekt várhatóan 2019 tavaszán zárul a telepítéssel, melyet egy kiértékelési és tesztelési szakasz követ.

Források jegyzéke:

- https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/napelem-grid-megujulo-energia-aram-uber-olcsobb-aram-aramszolgaltatok.676068.html
- https://www.napi.hu/magyar_vallalatok/napelemek_energiatarolokat_tel_epit_a_kozmuszolgaltato.674558.html
- <https://pcworld.hu/kozelet/orias-napelemrendszer-20010703-46191.html>
- https://hvg.hu/gazdasag/20150923_a_szolgaltatoknak_annyi_jon_az_ar_amuber
- <https://www.brooklyn.energy/>

BREXIT HONNAN HOVÁ?*

2016. június 23-án az Egyesült Királyság népszavazás alapján az Európai Unióból való kilépés mellett döntött. Ezt követően tárgyalások kezdődtek az Európai Unió és az Egyesült Királyság között annak érdekében, hogy megállapodjanak a kilépés részletes szabályairól. Több mint 500 tárgyalási nap után 2018. november 14-én a brit kormány jóváhagyta az Egyesült Királyság EU-tagsága megszűnésének feltételrendszeréről szóló megállapodás-tervezetet. Az 585 oldalas megállapodást végül brit kormány 2018. november 25-én írta alá. Emellett aláírásra került még egy 26 oldalas megállapodást is, amely az EU és az Egyesült Királyság közötti kapcsolatrendszer jövőbeni alakulását körvonalazza.

A megállapodás hatálybalépéséhez azonban nem elég csak a brit kormány aláírása, szükség van még arra is, hogy a brit parlament alsó háza is elfogadja azt. Ez azonban eddig még nem történt meg. Már december közepén megakarták tartani a szavazást, de ezt a kormány elnapolta január közepére az esetleges eredménytelen szavazás lehetősége miatt. A brit kormány azért tartott attól, hogy eredménytelen lesz a szavazás decemberben, mert a kormánypárti konzervatív tory képviselők egy része sem támogatná azt, sőt emellett az észak-ír unionista párt, a DUP sem. A DUP támogatása pedig, azért is lenne fontos a brit kormánynak, mivel az előrehozott parlamenti választások eredménye miatt már csak az ő támogatásával van szűk többségben a Konzervatív Párttal együtt a kormány az alsóházban.

A megállapodással kapcsolatos problémák

A legfőbb ok, ami miatt nem akarják elfogadni megállapodást egyes képviselők az az, hogy a brexit után is egy egységes vámunió maradjon fenn az Európai Unió és az Egyesült Királyság között abban az esetben, ha 2019 márciusa és 2020 decembere között átmeneti időszakban nem jön létre egy átfogó megállapodás „az Egyesült Királyság és az Európai Unió majdani kétoldalú kereskedelmi kapcsolatrendszeréről”. Nincs meghatározva viszont a vámuniós mechanizmus érvényben maradásának végdátuma, ha pedig valaki meg akarja szüntetni ezt a szabályozást, akkor a másik fél beleegyezését kell kérnie hozzá. Ezzel kapcsolatban viszont a „brextiter” politikusok szerint az a probléma, hogy az Egyesült Királyság meghatározatlan időre beleragadhat, egy vámuniós mechanizmusba miközben nem tud más államokkal saját kereskedelmi egyezményeket kötni. A maradáspárti brit politikusok bírálata pedig az, hogy

* Készítette: **Soltész Péter Ádám**, joghallgató, DE ÁJK

rosszabb lenne, mint ez EU-tagság fenntartása, hiszen úgy kellene betartani az uniós szabályokat, hogy nem tudnának beleszólni azok alakításába.

A megállapodást elutasítók másik aggodalma az, hogy „Észak-Írország kereskedelemsszabályozási környezete összhangban maradna az Európai Unió egységes belső piacának egyes vonatkozó szabályaival”. Ennek a szabályozásnak a lényege az, hogy ne kelljen visszaállítani a fizikai határellenőrzést Észak-Írország és az Egyesült Királyság között. Ezzel kapcsolatos kritika viszont az, hogy „e megoldás gyakorlatilag az Ír-tengerre helyezi át a vámhatárt, Észak-Írország és az Egyesült Királyság többi országrésze közé, megbontva ezzel az ország alkotmányos és gazdasági integritását”. Az észak-ír unionista párt pedig azt tartja elfogadhatatlannak, hogy Észak-Írország szabályozási szempontból elválna az Egyesült Királyság többi államától.

Megállapodás nélküli Brexit

Abban az esetben viszont, ha még sem sikerül hatályba lépnie a megállapodásnak, akkor az EU és az Egyesült Királyság közötti kereskedelemre a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) szabályrendszere fog vonatkozni. Ez azt jelentené, hogy vámok jelennének meg, illetve vámellenőrzés kerülne bevezetésére a két entitás kereskedelme esetén.

A megállapodás nélküli brexitre viszont mind az Európai Unió, mind az Egyesült Királyság megpróbál felkészülni. A britek például 2019. január 07-én 150 kamionnal azt tesztelték, hogy milyen torlódást okozna, a délkelet-angliai kikötők környékén az, ha az EU-val folytatott kereskedelemben hirtelen vámok és egyéb vámellenőrzések jelennének meg.

Hasonlóan elindította a felkészülést az Európai Bizottság is, amely megkezdte „a megállapodás nélküli kilépés esetén alkalmazandó, rendkívüli helyzetre szóló cselekvési tervének végrehajtását”. A terv 14 intézkedést tartalmaz, olyan területeken többek között, mint „a pénzügyi szolgáltatások, a légi közlekedés, a vámügyek és az éghajlat-politika”.

De nem csak EU és a britek próbálnak meg felkészülni, hanem az unió egyes tagállamai is. A német kormány például közölte, hogy abban az esetben, ha az Egyesült Királyság megállapodás nélkül lép ki az Unióból, akkor emiatt a Németországban élő brit állampolgároknak nem kell távozniuk az országból. A március 29-én esedékes kilépés után még 3 hónapig uniós polgárok maradnak, ezt követően viszont „harmadik országbeli, EU-n kívüli állampolgárnak számítanak majd, így külön eljárással tartózkodási jogot kell szerezniük”. Ugyanígy cselekedet Csehország is, ahol törvényt fogadtak el arról, hogy a Csehországban élő brit állampolgárokat 2020 végéig úgy kell kezelni, mintha az Egyesült Királyság továbbra is az EU tagja lenne.

A Brexit-hatása

A Brexit hatása pedig igen sokrétű lehet. Először is még be sem következett a kiválás, de rendezetlen kilépés veszélye miatt többi pénzügyi szervezet menekíti ki pénzét az Egyesült Királyságból. Eddig körülbelül 800 milliárd font hagyta el az országot emiatt. A Brexit miatt az EU-s biztosítók bejelentették, hogy március 29. után nem kötnek új szerződéseket az Egyesült Királyságban, az azt megelőzően kötötteket pedig 15 éven belül lezárják vagy transzferálják a brit ügyfelekkel.

A Brexit kihatással van az Egyesült Királyság fontos kereskedelmi partnerei is. Hátrányosan érinti például Hollandiát, hiszen a Hágai Számvevőszék szerint 2,3 millió euró közvetlen kárt okozna a holland gazdaságnak, ha britek megállapodás nélkül válnának ki az EU-ból.

A Brexitnek hatása lehet még a külföldiek Egyesült Királyságban történő munkavállalására is. A britek a kilépést követően korlátoznák az alacsonyabban képzett külföldi munkavállalók jogait, hiszen az ilyen munkavállalók „legfeljebb 11 hónapra szóló tartózkodási engedélyhez juthatnának, korlátozott jogosultságokkal, például nem hozhatnák magukkal családtagjaikat”. De ez a korlátozás csak az alacsonyabban kvalifikált munkavállalókra vonatkozna, ugyanis „a számszerű korlátozások a magasan képzett külföldi munkavállalók esetében megszűnnének”.

Végül a brit kormány hatásvizsgálatai alapján, ha az Egyesült Királyság megállapodás nélkül lép ki az Európai Unióból, akkor a vámellenőrzések hirtelen bevezetése okozta fennakadások miatt akár hat hónapig is jelentősen korlátozva lenne a két legnagyobb kikötő, Dover és a közeli Folkestone kapacitása.

Források jegyzéke:

- www.europarl.europa.eu/news/hu/headlines/eu-affairs/20160707STO36103/brexit-targyalasok-az-eu-egyesult-kiralysag-kapcsolatok-a-brit-nepszavazas-utan
- kitekinto.hu/2018/11/15/europai-ugyek/vegre-szintet-lepett-a-brexit/135656/
- kitekinto.hu/2018/11/26/europai-ugyek/brexit-a-neheze-meg-csak-most-kovetkezik/154721/
- kitekinto.hu/2018/12/17/europai-ugyek/a-britek-januar-kozepere-toltak-a-brexit-szavazast/165931/
- <http://kitekinto.hu/2018/11/15/europai-ugyek/vegre-szintet-lepett-a-brexit/135656/>

- kitekinto.hu/2018/11/26/europai-ugyek/brexit-a-neheze-meg-csak-most-kovetkezik/154721/
- https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/brexit-kivalas-eu-panik.676107.html.676107.html
- kitekinto.hu/2018/11/26/europai-ugyek/brexit-a-neheze-meg-csak-most-kovetkezik/154721/
- https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/brexit-kivalas-eu-panik.676107.html.676107.html
- [https://www.portfolio.hu/gazdasag/egy-pillanat-alatt-rombolna-a-megallap...\(2019.01.10.\)](https://www.portfolio.hu/gazdasag/egy-pillanat-alatt-rombolna-a-megallap...(2019.01.10.))
- https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/brexit-katasztrofa-teszt-kikoto.676320.html.676320.html
- kitekinto.hu/2018/12/19/europai-ugyek/az-eu-megkezdde-a-felkeszulest-a-rendezetlen-brexitre/167416/
- kitekinto.hu/2019/01/08/europai-ugyek/a-nemetek-es-a-csehek-is-keszulnek-a-rendezetlen-brexitre/167716/
- kitekinto.hu/2019/01/08/europai-ugyek/a-nemetek-es-a-csehek-is-keszulnek-a-rendezetlen-brexitre/167716/
- https://index.hu/gazdasag/bankesbiztositas/2019/01/08/brexit_bankok_e_gybilliard_dollar/ <https://www.portfolio.hu/finanszirozas/biztositok-penzterek/biztositasi-szerzodesek-millioi-szunhetnek-meg-a-brexit-utan.309865.html>
- <https://www.vg.hu/kozelet/politika/veszelybe-sodorhatja-hollandiat-a-megallapodas-nelkuli-brexit-1246594/>
- kitekinto.hu/2018/11/24/europai-ugyek/korlatozna-az-alacsonyan-kepzett-kulfoldi-munkavallalok-jogait-az-uj-brit-szabalyozas/153701/
- https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/https://www.napi.hu/nemzetkozi_gazdasag/brexit-katasztrofa-teszt-kikoto.676320.html.676320.html

HOL TART A NEMZETI HULLADÉKGAZDÁLKODÁS?*

A hulladékgazdálkodás kiemelkedő szereppel rendelkezik a környezetvédelem szempontjából. A környezeti elem minőségének védelmén túl, jelentős befolyással bír a gazdaságra is. A kormány 2011-ben államosította a hulladékgazdálkodási iparágat. A nem állami közszolgáltatókat betiltották, az átszervezés óta csak önkormányzati tulajdonú nonprofit cégek végezhetik a lakossági hulladékgyűjtést. A szolgáltatók helyzetét tovább rontotta a rezsicsökkentés keretein belül az önkormányzat által beszedhető díjak tárgykörét és mértékét csökkentették. Az államosítás következtében a lakossági szemétszállítás díját a Nemzeti Hulladékgazdálkodási Koordináló és Vagyonkezelő Zrt. lett jogosult beszedni. A központi kukaholding visszaosztja a pénzt a szolgáltatást ténylegesen elvégző cégek számára.

2018 októberében robbant a hír, hogy a Zöldhíd Nonprofit Kft. mintegy 116 településről nem tudja megoldani a szemét elszállítását. Az országban több mint 20 közszolgáltató működik, az ő esetükben nem volt probléma az elszállítással. A jogszabályok értelmében, ilyen esetben a katasztrófavédelem feladata a szemét elszállítása, vagy másik szolgáltató kirendelése. Szükséghelyzetben a közegészségügyi veszélyt jelentőnek minősíthetik azt az állapotot, ha a nem szállítják el a hulladékot. Ilyenre Magyarországon még soha nem volt példa.

A legutóbbi leállást azt okozhatta, hogy a Nemzeti Hulladékgazdálkodási Koordináló és Vagyonkezelő Zrt. által kifizetett összegekből nem lehetett fedezni a közszolgáltatás elvégzésével járó költségeket, a munkások bérét, továbbá évek óta nem került sor a járműállomány korszerűsítésére.

A Nemzeti Hulladékgazdálkodási Koordináló és Vagyonkezelő, a köznyelvben csak kukaholdingként emlegetett cég mérlege, a megalakulása óta folyamatos veszteséget mutat. 2017-ben mintegy 3,6 milliárd forint volt a társaság vesztesége, ami duplája az előző évi összegnek. A 2018-as évre vonatkozó adatok sem jobbak, továbbra is veszteségesen működött. Az Állami Számvevőszék szerint könyvelési problémák is nehezítik a társaság működését. A fentiek alapján indokoltnak tűnik a kormány azon lépése, miszerint a 2019-es költségvetésben 26 milliárd forintra növeli a kukaholding számára nyújtott állami támogatás összegét. Ami viszont azt is jelenti, hogy a NHKV fennállása óta minden évben állami támogatásra szorult. 2017-ben például 1 milliárd forintos uniós támogatást költhetett el a cég. A Zrt. többek között számlázási nehézségekkel is küszködik, aminek eredményeképpen a lakosság akár fél éves csúszással kaphat meg számlákat. Mivel a szolgáltatás díját nem tudják időben

* Készítette: **Salya Fruzsina**, joghallgató, DE ÁJK

befizetni, a közszolgáltatást végző cégek számára elosztandó összeg nincs a Zrt. birtokában. Bírság kiszabására ugyanakkor nincs lehetőség, hiszen a lakosság önhibáján kívül, csekkek hiányába nem tudja befizetni a szolgáltatás díját.

A legutóbbi hírek szerint a Zöld Híd Kft. nem tudja elszállítani az illetékességi területébe tartozó 116 településen keletkezett hulladékot. Erre válaszul a NHKV visszavonta a Zöld Híd Kft. engedélyét. Arra reagálva, hogy a NHKV fél év késéssel nyújtotta be az éves beszámolóját, valamint a cég vesztesége tovább nőtt, a vezetőségé nagy részét elbocsájtották.

A kormány a megemelt állami támogatással próbálja helyreállítani a kukaholding működését, továbbá árveréseket tartanának a szemétszállítók által begyűjtött szelektív hulladékokból.

Források jegyzéke:

- https://www.napi.hu/magyar_vallalatok/https://www.napi.hu/magyar_vallalatok/egymilliard_forintot_kap_az_allami_hulladekgazdalkodo_ceg.653029.html.653029.html
- https://index.hu/gazdasag/2018/12/18/kukaholding_szemetkaosz_szemeltij/
- https://www.napi.hu/magyar_vallalatok/tovabbra_is_viszi_a_milliardok_at_az_allami_kukaholding.664619.html

BUDAPESTRE KÖLTÖZIK A NEMZETKÖZI BERUHÁZÁSI BANK*

A Nemzetközi Beruházási Bankot (International Investment Bank) 1970-ben alapították és Magyarország is az alapító államok között volt. A kis- és középvállalkozások támogatása mellett fejlesztési projektekre és beruházásokra nyújt közép- és hosszú távú hiteleket a jelenleg még moszkvai székhelyű pénzintézet. Hazánk 2000-ben kilépett a szervezetből a nem kellően hatékony és nem megfelelően átlátható működésre hivatkozva, de megfigyelőként továbbra is folyamatosan részt vett a bank munkájában, míg végül 3 évvel ezelőtt újbóli csatlakozott. A teljesjogú taggá válása után hamarosan a harmadik legnagyobb részvényese lett.

A tavalyi év végén új változás következett be, ugyanis a pénzintézet kormányzótanácsának december 4-i ülésén egyhangúlag határoztak arról, hogy a NBB központja 2019 év második felére Magyarország fővárosába költözik és pár éven belül megtörténik a teljes székhelyváltás. A határozat meghozatala egyben felhatalmazást adott a Nyikolaj Koszovnak, pénzintézet elnökének az erről szóló megállapodás aláírására.

Alaposan megvizsgálták a lehetséges központokat, de nagy támogatottsággal arra jutottak, hogy Budapest a legmegfelelőbb helyszín. A bank korábban már nyitott egy irodát Pozsonyban, ekkor néhány gazdasági szakértő azt feltételezte, hogy a multilaterális intézmény teljesen a szlovák fővárosba szeretne költözni a jövőben.

Varga Mihály, aki tagja az NBB igazgatóságának kiemelte, hogy a bank döntésében fontos szerepet játszott, hogy Magyarország évek óta a térség egyik legstabilabban működő állama. Hangsúlyozta továbbá, hogy a magyar gazdaság 2018-ban is jól teljesített, egyúttal a tavalyi egész évet fegyelmezett fiskális politika jellemezte. Magyarország egyre népszerűbb befektetési helyszín, számos külföldi nagyberuházás érkezett az országba az elmúlt időszakban, ami szintén hozzájárult az igazgatótanács döntéséhez.

Varga Mihály az elmúlt év egyik legjelentősebb pénzügypolitikai hírének nevezte a megközelítőleg 1000 milliárd euró mérlegfőösszegű bank székhelyének Budapestre költözését. A hazai piacon már eddig is aktív szereplő volt a NBB, azonban ez a közvetlen jelenlét elősegíti a magyar vállalatok rendelkezésére álló pénzügyi források növekedését. Másik nagy előnye a miniszter szerint, hogy Budapest ezáltal nagyobb szerepet játszik majd, mint közép-európai pénzügyi központ.

* Készítette: *Nagy Evelin Éva*, joghallgató, DE ÁJK

A pénzügyminiszter azt is nyilatkozta továbbá, hogy a Nemzetközi Beruházási Bank Magyarországra költözése jelentős pozitív hatást gyakorolhat magára a pénzintézet működésére is, hiszen így könnyebben illeszkedhet az Európai Unió gazdasági rendszerébe. Emellett pedig más pénzügyi intézményekkel történő együttműködés és kapcsolatépítés lehetősége is bővül. Nagy reményeket fűznek a székhelyváltáshoz, hiszen a pénzintézet fejlesztési lehetőségeinek és versenyképességének jelentős pozitív változását várják. Nem utolsósorban pedig a bank Magyarországra költözése várhatóan tovább javítja a bank megítélését.

A bank tevékenysége az elmúlt két évben a modern nemzetközi normákhoz igazodva alakult át, és egy új kormányközi megállapodás keretében átdolgozták a bank alapítását és működését szabályozó dokumentumokat is. Az Nemzetközi Beruházási Banknak jelenleg Bulgária, Csehország, Kuba, Mongólia, Oroszország, Románia, Szlovákia és Vietnám a tagja Magyarország mellett.

Források jegyzéke:

- <https://www.vg.hu/penzugy/penzugyi-szolgaltatok/meg-az-iden-budapestre-koltozik-a-nemzetkozi-beruhazasi-bank-1303552/>
- <https://www.portfolio.hu/finanszirozasi/bankok/varga-meg-iden-budapestre-koltozik-a-nemzetkozi-beruhazasi-bank.310885.html>
- <https://magyaridok.hu/gazdasag/meg-az-iden-budapestre-koltozik-a-nemzetkozi-beruhazasi-bank-szekhelye-3861632/>
- <https://iib.int/en/articles/ismet-a-nemzetkozi-beruhazasi-bank-teljes-jogu-tagja-magyarorszag>

DÖNTÖTT AZ AB: AZ EU NEM ÍRCHATJA FELÜL AZ ALAPTÖRVÉNY-ÉRTELMEZÉSÉT*

Magyarország Kormánya nevében az igazságügyi miniszter fordult indítvánnyal az Alkotmánybírósághoz, melyben az Alaptörvény értelmezését kérte az Alaptörvény és az Európai Unió jogának viszonya kapcsán. Az indítvány előzménye, hogy az Európai Bizottság hivatalos felszólítást küldött Magyarországnak, melyben kifejtette, hogy értelmezése szerint az Alaptörvény menedékjogról szóló rendelkezései sértik a vonatkozó európai uniós szabályozást.

Az indítvány által felvetett konkrét alkotmányjogi probléma a következő: milyen viszonyban áll az EU egy szervének Alaptörvényre vonatkozó értelmezése az AB értelmezésével?

Az AB döntése

Az AB mindenekelőtt rögzítette, hogy az uniós jog nem illeszkedik bele a magyar jogforrási hierarchiába, hanem egy, az Alaptörvényben foglalt alkotmányos parancs teszi a jogrendszer részévé.

A Testület kiemelte, hogy egyes nemzeti normák megítélése kapcsán az AB és az EU eltérő eredményre juthat. Mivel az Alaptörvény alkotmányos kötelezettséggé teszi az uniós jognak való megfelelést, ebből kifolyólag az esetleges ellentmondások feloldása az alkotmányos párbeszéd tiszteletben tartása mellett lehetséges.

Az AB hangsúlyozta, hogy az Alaptörvény autentikus értelmezése az Alkotmánybíróság feladata, melyet minden szervnek, illetve intézménynek tiszteletben kell tartania a maga előtt folyó eljárásokban. Az AB az Alaptörvény értelmezése során mindig tekintettel van az Európai Unió tagsággal együtt járó, illetve a Magyarországot nemzetközi szerződés alapján terhelő kötelezettségekre is. Az AB értelmezését ebből kifolyólag más szerv által adott értelmezés nem ronthatja le.

A menedékjog kapcsán az AB leszögezte: a menedékjog megadása nem tekinthető a magyar állam alkotmányos kötelezettségének olyan nem magyar állampolgárral szemben, aki Magyarország területére olyan országon keresztül érkezett, ahol üldöztetésnek vagy üldöztetés közvetlen veszélyének nem volt kitéve. Ilyen esetben a menedékjog nem tekinthető alapvető alanyi jognak.

* Készítette: **Gulyás Lilla**, joghallgató, DE ÁJK

Források jegyzéke:

- https://alkotmanybirosag.hu/uploads/2019/02/sz_x_1416_2018.pdf
- <https://alkotmanybirosag.hu/kozlemeny/az-alkotmanybirosag-alaptorveny-ertelmezeset-mindenkinek-tiszteletben-kell-tartania/>
- <https://www.jogiforum.hu/hirek/40195>

ELFOGADTÁK A VAGYONKEZELŐ ALAPÍTVÁNYOK LÉTREHOZÁSÁRÓL SZÓLÓ TÖRVÉNYJAVASLATOT*

A napokban elfogadott törvényjavaslat növelte a magyar vagyongazdálkodásra rendelkezésre álló formák számát. A vagyongazdálkodó alapítványok egy új típusú alapítványnak minősülnek, amelynek funkciója kiterjedhet a családi vagyonok professzionális kezelésére, ugyanakkor közfeladatokat, mint például felsőoktatási célokat is megvalósíthat.

Az egyes vagyongazdálkodási formák közös jellemzője, hogy más személy (állam, önkormányzat) tulajdonában lévő vagyonnal kapcsolatos feladatokat látnak el úgy, hogy közben megőrzik és gyarapítják a vagyont. A vagyongazdálkodó alapítvány az alapító által rendelt vagyon kezelésére és az ebből származó jövedelemnek az alapító okiratban megjelölt célok és feladatok megvalósítására alapítható. A vagyongazdálkodó alapítványt létesítéséhez az alapítvány javára 600 millió forintnak megfelelő vagyont (tőkeminimum) kell rendelkezésre bocsátani, azonban ez nem csak készpénz, hanem akár ingó vagy ingatlan vagyontárgy is lehet.

A vagyongazdálkodó alapítvány személyi feltételi megkövetelik egy legalább 5 főből álló kuratórium létrehozását, amely az alapítvány ügyvezetésért felelős. Ezen túlmenően szükséges egy felügyelőbizottság kijelölése és egy állandó könyvvizsgáló megválasztása is. Az alapító az alapítói jogokat az alapítványra ruházhatja, valamint azok gyakorlására az alapítvány kuratóriumát is kijelölheti. Ez érintheti az alapítói jogok teljes körét, de azok egy részét is.

Az új vagyongazdálkodói forma két formában jöhet létre. Az egyik a családi alapú alapítvány, amely segít egyben tartani az alapító vagyont, professzionális jogi és pénzügyi szervezet kezébe helyezheti azt. A vagyongazdálkodó alapítvány a másik esetben közérdekű célból alapítható. Közérdekű célnak minősül a nevelési- oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-,

* Készítette: **Salya Fruzsina**, joghallgató, DE ÁJK

gyermek- és ifjúságvédelmi, kulturális vagy sporttevékenységek finanszírozása, illetve támogatása vagy ilyen tevékenységet ellátó intézmények fenntartása és működtetése.

A törvényjavaslat még februárban történt módosításának eredményeképpen a közérdekű célra létrehozott vagyonkezelői alapítványok kutatás célra is létrehozhatóak. Erre a módosításra a Magyar Tudományos Akadémia és az Innovációs Minisztérium közötti feszültség feloldása miatt került sor. A Kormány álláspontja szerint a kutatóhálózatok leválasztásra kerülnének az MTA-ról és egy vagyonkezelő alapítvány fenntartásában működnek tovább. Az MTA tárgyalódelegációja tiltakozott a javaslat ellen, a kutatóhálózat egyben maradásának és a kutatás szabadságának biztosítása érdekében. 2018. március 8-án az MTA és az Innovációs Minisztérium megállapodást kötött, amelynek eredményeképpen az MTA lemondott a kutatóhálózatról, cserébe az intézet hálózat vagyona az MTA tulajdonában marad. Az intézetek ugyan függetlenednek, de továbbra is használhatják majd az MTA brandjét, ha megfelelnek az MTA követelményeinek. A kutatóintézet-hálózat világos, hosszú távú stratégia mentén (beleértve a finanszírozást is) működik majd, s kiszervezésére 2020. január 1-től kerül majd sor.

Források jegyzéke:

- https://index.hu/techtud/2019/03/08/mta_itm_szandeknyilatkozat_tudo_manyfinanszirozasi/
- <https://www.vg.hu/kozelet/politika/a-heten-donthetnek-a-vagyonkezeloi-alapitvanyokrol-1386061/>
- <https://ado.hu/cegvilag/vagyonkezeloi-alapitvanyok-mint-a-vagyonkezeles-uj-formai/>
- https://index.hu/gazdasag/2019/02/13/vagyonkezeloi_alapitvany_trust_c_orvinus/

SZERZŐINK FIGYELMÉBE

A Közjavak folyamatosan várja a minimum 10.000, maximum 25.000 karakter terjedelmű, a folyóirat profiljába illeszkedő tanulmányokat. A kéziratok megküldése előtt javasoljuk a formai követelményekre vonatkozó szabályok áttanulmányozását. A megjelentetni kívánt tanulmányokat a szerkesztőbizottság részére az alábbi e-mail címre kérjük megküldeni: bartha.ildiko@law.unideb.hu

A szerkesztőbizottság által befogadott tanulmányok hagyományos módon, a negyedévente megjelenő elektronikus folyóiratban, valamint az interaktív kozjavak.hu blogoldalon is megjelennek. Erre tekintettel a tanulmányok elkészítését és benyújtását kétféle formában kérjük megtenni.

Formai követelmények

A tanulmányokat word dokumentumban, Times New Roman betűtípusban, 12-es betűmérettel, normál sortávolsággal, sorkizártan kérjük elkészíteni.

Hivatkozási rendszerre vonatkozó követelmények

A szerkesztőbizottság kéri a szerzőket, hogy amennyiben lehetőség van rá, a tanulmányokat egyfelől a hagyományos szövegekőzi lábjegyzettel ellátott formátumban, valamint az elektronikus megjelentetést elősegítő sorkőzi hivatkozásokat tartalmazó változatban is szíveskedjenek elkészíteni.

1. Blog változat:

Amennyiben a forrás nyilvános weboldalon is teljes terjedelemben elérhető (pl. egy hatályos törvényszöveg, tanulmány, jelentés stb.), akkor a wordbe ágyazott hiperhivatkozással (a hiperlinket a szövegben a forrásra egyértelműen utaló szóhoz vagy szókapcsolathoz rendeljük hozzá).

Példa:

"Az információszabadság lényege, hogy a társadalom tagjainak joga van a közérdekű adatokat ([Infotv. 3. § 5.](#)) megismerni, betekinteni az ezekkel kapcsolatos dokumentációba."

Amennyiben tudományos irodalmi forrást hivatkozunk meg ezzel a módszerrel, a hiperlink alatt csak olyan elérhetőséget adjunk meg, amely a közlemény bibliográfiai adatait is teljeskörűen tartalmazza és a szerzői jogi követelményeknek megfelelően lett közzétéve. Amennyiben ez nem lehetséges, a 2. pontban ismertetett hivatkozási formát alkalmazzuk.

Ha nem érhető el (vagy nem teljes terjedelemben) a forrás nyilvános weboldalon, a forrást a megfelelő szövegrész után szögletes zárójelben jelöljük a folyóirat változathoz lentebb megadott hivatkozási rendszer szerint.

2. Folyóirat változat:

Könyveknél:

Sivák József–Vigvári András (2012): *Rendhagyó bevezetés közpénzügyek tanulmányozásába*. Budapest: Complex, 35-40. old.

Tanulmánykötetben, gyűjteményes kötetben megjelent szövegek esetében:

Mickiewicz, Ellen (2000): Institutional Incapacity, the Attentive Public, and Media Pluralism in Russia. In: Richard Gunther, Richard-Mughan, Anthony (eds.): *Democracy and the Media*. Cambridge: Cambridge University Press., pp. 85–121.

Folyóiratban megjelent tanulmány esetében:

Selck, J. Torsten (2004): On the Dimensionality of European Union Legislative. In: *Journal of Theoretical Politics*. Vol. 16., No. 2. April, pp. 203–222.

Hetilapokban/napilapokban megjelent, szerző nélküli írások hivatkozása:

Közös rendszer – felkészült irányítás (2011). In: *Szabadhajdú Városi Hetilap*, 2011. 21. évf. 42. sz. (12. 20.) 4–5. old.

Mindegyik fenti esetben az alábbiak szerint kérjük a pontos oldalszám megjelölését, amennyiben szükségessé válik: magyar szakirodalomnál „34–54. old.” és angol szakirodalomnál „pp. 34–54.”

Kérjük, hogy a szerzők a tervezett tanulmány részét képező képeket, ábrákat vagy táblázatokat is külön dokumentumban is küldjék el (ábrák és táblázatok esetében olyan formátumban, amelyben lehetséges ezek szerkesztése - diagramoknál excelben).

© 2019 MTA-DE Közzolgáltatási Kutatócsoport.

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a szerzők írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható.

Idézni, szöveges tartalmat átvenni csak a forrásra való hivatkozással szabad.